

FYLKESMANNEN I
MØRE OG ROMSDAL

Kommunebilde

Hareid kommune

Eit grunnlagsdokument for dialog mellom Hareid kommune og Fylkesmannen i Møre og Romsdal

05.05..2015

Utgitt av Fylkesmannen i Møre og Romsdal

Dokument ferdigstilt til dialogmøte med kommunen 21.05.2015

Ansvarleg redaktør : Assisterande fylkesmann Rigmor Brøste,

Redaksjon/Kontaktpersonar:

Sveinung Parr Dimmen, samordnar, Fylkesmannen i Møre og Romsdal tlf: 71 25 84 20 / 48 14 90 56
epost: sveinung.dimmen@fylkesmannen.no

Vidar Myklebust, kommunikasjonsrådgivar, Fylkesmannen i Møre og Romsdal, tlf 71 25 84 19 / 918
28 322 epost: vidar.myklebust@fylkesmannen.no

Arnold Hoddevik, rådgivar, Fylkesmannen i Møre og Romsdal, tlf 71 25 85 77 / 911 79 866 epost:
arnold.hoddevik@fylkesmannen.no

Rigmor Brøste, assisterande fylkesmann i Møre og Romsdal, tlf 71 25 84 14 / 926 59 401, epost:
rigmor.broste@fylkesmannen.no

For meir informasjon sjå: <http://fylkesmannen.no/More-og-Romsdal/>

Innhald

Forord.....	5
Kap. 1 – Innleiing.....	6
1.1 Innhald/struktur i dokumentet	6
1.2 Kort om Fylkesmannens rolle og funksjon	8
1.3 Forankring i strategiplanen og i embetsoppdraget	9
1.4 Fylkesmannen sine satsingar på tvers av fagavdelingane	10
1.5 Kort om Hareid kommune.....	11
Kap. 2 - Lokal samfunnsutvikling og kommunesamordning	14
2.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet	14
2.2 Kommuneplanlegging som politisk og administrativt styringsverktøy.....	16
2.3 Folkehelse	19
2.4 Betre oppvekst – felles innsats for barn og unge.....	23
2.5 Kommuneøkonomi og økonomistyring.....	26
2.6 Kommunereforma	28
Kap. 3 – Justis- og beredskap	31
3.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet	31
3.2 Samfunnstryggleik og beredskap.....	31
3.3 Klagesaker etter plan- og bygningslova.....	33
3.4 Vergemål.....	34
Kap. 4 - Miljøvern og arealforvaltning	35
4.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet	35
4.2 Forvaltning av arealressursane gjennom kommunal arealplanlegging	36
4.3 Naturvern.....	37
4.4 Forureining.....	38
Kap 5 – Landbruk.....	41
5.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet.....	42
5.2 Landbruk og bygdeutvikling	46
5.3 Forvaltningsoppgåver på landbruksområdet	48

Kap. 6 – Oppvekst og utdanning.....	51
6.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet	51
6.2 Barnehage	52
6.3 Grunnskule.....	55
Kap. 7 – Helse og sosial.....	60
7.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet	60
7.2 Kommnehelse	62
7.3 Pleie og omsorg	63
7.4 Gjennomføring av helsehjelp eller omsorgstenester med tvang	67
7.6 Rusfeltet	70
Kap. 8 – Oppsummering	78
8.1 Generelt	78
8.2 Vidare dialog og samarbeid.....	78
Vedlegg.....	80

Forord

Kjære politikarar og leiarar i Hareid kommune!

I Møre og Romsdal ønskjer Fylkesmannen å besøke alle 36 kommunane i perioden 2013-2015 for å kunne gjere jobben som bindeledd mellom kommunane og sentrale styresmakter enda betre. På våre kommunebesøk er det formannskapet og øvste administrative leiing i kommunane vi ønskjer å ha ein dialog med.

I forkant av kvart kommunebesøk vert det utarbeidd eit kommunebilete som beskriv korleis vi ser på kommunen og korleis den utfører sine oppgåver innan dei ulike fagområda.

Etter kvart kapittel er det laga såkalla «dialogpunkt» med spørsmål som kommunen å ta med seg i sitt vidare arbeidet med kvalitetsutvikling av tenestene. Det er også meininga at vi tek fatt i nokre av desse dialogpunkta som grunnlag for diskusjonen. Kva for punkt som vert diskutert er også opp til den einskilde kommune.

Vi har ei felles målsetting om å tilby gode tenester til våre innbyggjarar i Møre og Romsdal, og vi ønskjer å vere ein medspelar for kommunane. At vi kjenner betre til kvarandre, våre ulike roller og oppgåver trur vi vil bidra til nettopp dette. Spesielt er vi opptatt av satsingsområda *folkehelse* og *barn og unge sine oppvekstvilkår*. Det er ei av årsakene til at vi etterspør representantar frå Ungdomsrådet, og ønskjer å høyre kva dei er opptekne av.

Vi ser fram til besøket i Hareid kommune!

Lodve Solholm

Kap. 1 – Innleiing

- *Om innhald/struktur i dokumentet*
- *Kort om Fylkesmannens rolle og funksjon, med søkelys på dialog og samarbeid med kommunane*
- *Forankring i strategiplanen og i embetsoppdraget*
- *Om overordna prioriteringar og satsingar på tvers av fagavdelingane*

1.1 Innhald/struktur i dokumentet

Kommunebilde for Hareid vil inngå som eit viktig grunnlag for nærare samarbeid og dialog mellom Fylkesmannen og kommunen. Dokumentet er forankra i Fylkesmannens embetsoppdrag. Målet med dokumentet er at kommunen og Fylkesmannen saman kan ha dialog om ulike utfordringar og korleis ein saman kan kome fram til betre løysingar for innbyggjarane i Møre og Romsdal.

Kommunebildet vil saman med kommunestatistikk og andre aktuelle grunnlagsdokument vere eit naturleg utgangspunkt for Fylkesmannens opplegg for samordna kommunebesøk i den aktuelle kommunen. Dokumentet vil bli oppdatert/revidert i samband med dette.

Innhaldet i dokumentet rettar søkelys mot følgjande tema:

- Regional og kommunal samfunnsutvikling - plansamordning
- Kommunal og beredskap
- Helse- og sosial
- Oppvekst og utdanning
- Miljøvern og arealforvaltning
- Landbruk

Tema/kapittelinnending avspeglar i hovudsak strukturen i fagavdelingane hos Fylkesmannen. For kvart tema blir presentasjonen bygd opp rundt tre hovudpunkt:

- ***Fylkesmannen sine fokusområde***
  - *omfattar relevante og konkrete forhold for Fylkesmannens kontakt med kommunane i fylket med utgangspunkt i statlege forventningar og politikk*
- ***Fylkesmannen sitt bilde av kommunen***
  - *omfattar ei kort oppsummering av kommunen sin status i forhold til Fylkesmannens fokusområde og eventuelle andre relevante forhold*
- ***Dialogpunkt***
  - *omfattar utvalde innsatsområde der Fylkesmannen ønskjer nærare dialog og samarbeid med kommunen*

Som vedlegg til dokumentet er det m.a. tatt med aktuelle lenker til:

- Statistikk
- Tabellar/figurar/kart
- Planar/dokument m.m.

Det er viktig å understreke at kommunebildet frå Fylkesmannen si side ikkje er meint som eit uttømande bilde av kommunen, men at dokumentet rettar søkelyset mot forhold der kommunen har eit handlingsrom eller utviklingspotensial som det er viktig å ha dialog om. Dokumentet reflekterer vårt inntrykk av kommunen på overordna nivå, og er meint å gi ei rask, samla oversikt over ulike utfordringar kommunen står over for. Dei ulike punkta kan elles i ulik grad vere kvalitetssikra, og vil heller ikkje representere ein fasit eller objektivt syn på situasjonen i kommunen.

Oversikt over nye og endra statlege styringssignal retta mot kommunane er tilgjengeleg på Fylkesmannens heimeside <http://www.fylkesmannen.no/More-og-Romsdal/>

Møre og Romsdal fylkeskommune har utarbeidd ein “statistikkpakke” til kvar kommune med tilrettelagt informasjon om utvalte utviklingstrekk for kvar kommune i fylket, og spesielt utvikla med tanke på kommunane sitt planarbeid: <http://mrfylke.no/kommunestatistikk>

Fylkesstatistikk for Møre og Romsdal, RISS og TEMP er andre publikasjonar frå Fylkeskommunen som kan vere tenleg som kunnskapsgrunnlag til planarbeidet <http://mrfylke.no/Tenesteomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Fylkesstatistikk>

1.2 Kort om Fylkesmannens rolle og funksjon

Lodve Solholm er fylkesmann i Møre og Romsdal frå 01.10.2009. Rigmor Brøste er assisterande fylkesmann.

Fylkesmannen er Kongen og Regjeringa sin fremste representant i fylket og utfører mange og svært allsidige forvaltningsoppgåver for staten (dei ulike departementa).

Lodve Solholm

Oppgåvene er grovt sett tredelte:

- å setje i verk Regjeringa/Stortinget sin politikk ute i kommunane/fylkeskommunen
- å samordne staten sin politikk/verksemd mot kommunane
- å passe på at innbyggjarane får den rettstryggleiken dei har krav på

Fylkesmannen har både reine fagoppgåver (for fagdepartement /direktorat) og meir generelle/samordna statsoppgåver. Alle oppgåvene er

i det vesentlege retta mot kommunane i fylket:

- formidling av statlege styringssignal
- fordeling av statlege tilskotsordningar
- klagesaksbehandling over kommunale og fylkeskommunale vedtak etter div. særlover
- tilsyn etter div. særlover

Rigmor Brøste

Fylkesmannen har oppgåver innanfor fleire fag- og forvaltningsområde:

- miljø
- landbruk
- oppvekst og utdanning
- helse og sosial
- planlegging og byggesak
- kommunal organisering og tenesteyting

Fylkesmannsinstruksen har meir om oppgåvene til embetet:

<http://www.regjeringen.no/nn/dep/fad/dokument/proposisjonar-og-meldingar/Odelstingsproposisjonar/20002001/otprp-nr-84-2000-2001-.html?id=123802>

Fylkesmannsembetet i Møre og Romsdal har om lag 130 tilsette er lokalisert i Fylkeshuset i Molde. Embetet er frå 01.01.2014 organisert i to stabseiningar og fem fagavdelingar.

Stabseiningane:

- **Administrasjon**, med arbeidsoppgåver knytt til økonomi, personal, IKT, arkiv og service.
- **Informasjon og kommunal samordning**, med arbeidsoppgåver knytt til intern og ekstern informasjon, plansamordning etter plan- og bygningslova, kommuneøkonomi og økonomistyring, tverrfaglege prosjekt og satsingar, interkommunalt samarbeid m.v.

Fagavdelingane:

- justis- og beredskapsavdelinga
- helse- og sosialavdelinga
- landbruksavdelinga
- miljøvernavdelinga
- oppvekst- og utdanningsavdelinga

Lenke til Fylkesmannens heimeside: <http://fylkesmannen.no/More-og-Romsdal/>

1.3 Forankring i strategiplanen og i embetsoppdraget

Fylkesmannen i Møre og Romsdal har vedtatt ein eigen *Strategiplan 2015 – 2018*; sjå <http://www.fylkesmannen.no/Documents/Dokument%20FMMR/Om%20fylkesmannen/Organiseringen/Strategisk%20plan.pdf?epslanguage=nn>

Strategiplanen er ei felles plattform som viser retning for arbeidet i planperioden. Planen skal ligge til grunn for det daglege arbeidet og verksemdplanar i avdelingane. Strategiplanen kan òg tene som nyttig informasjon til brukarar og samarbeidspartar, og vil vere ei viktig plattform i arbeidet med dei kommunevise kommunebilda.

Strategiplanen tar utgangspunkt i følgjande verdiar og visjonar:

- **Verdiar:** Rettferdig, Kompetent, Open og engasjert
- **Visjon:** Trygg framtid for folk og natur

Planen rettar vidare søkelys mot følgjande tre hovudmål:

- **Setje i verk statleg politikk** – omfattar formidling og iverksetting av statleg politikk og forventningar til kommunane på tvers av alle politikkområde.
- **Samordning** - omfattar samordning av statleg og kommunal forvaltning og medverknad til samarbeid mellom regionale statsetatar og andre regionale aktørar.
- **Retttstryggleik** – omfattar fremjing av retttstryggleik for einskildmenneske og fellesskap, med vekt på likeverd.

Embetsoppdraget er ei oversikt over Fylkesmannens totale oppgåveportefølje fordelt på dei ulike departementa; sjå <http://www.fylkesmannen.no/hovedEnkel.aspx?m=69600>

Fylkesmannen i Møre og Romsdal skal i planperioden (jf. Strategiplan 2015 – 2018) arbeide aktivt for å ha ei høg måloppnåing innan alle embetsoppdrag, og samstundes prioritere følgjande tverrfaglege fellestema:

Betre oppvekst

- søkelys på barn og unge sine oppvekstvilkår; jf. Fylkesmannen si satsing *Betre oppvekst* for aldersgruppa 0 - 20 år

Kommunereforma

- medverke til drøftingar med kommunane rundt spørsmål om ny kommunestruktur

Samordning av statleg motsegn til kommunale planar

- delta i forsøksordning med utvida oppgåver for Fylkesmannen knytt til samordning av motsegner fremma av andre statlege myndigheiter

1.4 Fylkesmannen sine satsingar på tvers av fagavdelingane

Fylkesmannsinstruksen slår m.a. fast at Fylkesmannen skal:

- medverke til samordning, forenkling og effektivisering av statleg verksemd i fylket
- arbeide for best muleg samarbeid mellom kommunane, fylkeskommunen og den lokale statsforvaltninga
- bistå statlege etatar med behandlinga av spørsmål som blir tatt opp med kommunane eller fylkeskommunen

Fylkesmannens samordningsansvar gjeld tverrsektoriell samordning av statlege styringssignal retta mot kommunesektoren, og omfattar samordning mellom sektorar og forvaltningsnivå. Samordningsansvaret gjeld også i forhold til statlege etatar i fylket som er plassert utanfor fylkesmannsembetet, og som har eit oppfølgingsansvar overfor kommunesektoren

Det er ein føresetnad at fylkesmannsembetet i sin kontakt med kommunane opptre samordna, det vil seie at embetet skal framstå som ei samla eining på tvers av fagavdelingane. Som eit ledd i dette vil det vere behov for ulike typar samordning:

- Gjennom **fagleg samordning** skal Fylkesmannen samordne enkeltsektorar og søke løysingar som kan ligge i skjæringspunktet mellom ulike sektorinteresser
- Gjennom **kommunesamordning** blir styringssignal samordna for å sikre lokalt handlingsrom og samsvar mellom oppgåver og økonomisk rammer

Fylkesmannen sin kommuneretta samordningsaktivitet er forankra i statens overordna mål for styring av kommunesektoren; jf. omgrepa *rammestyling* og *lokal handlefridom*.

Kommunen skal fungere i spenningsfeltet mellom lokalsamfunnets behov for å styre eiga utvikling og statens behov for å implementere nasjonal politikk på lokalt nivå og med lokal medverknad. Kommunen skal altså kunne ivareta både ein sjølvstyrefunksjon og ein forvaltningsfunksjon. Kommunen sine muligheter til å gjere lokale politiske prioriteringar er eit sentralt mål for Fylkesmannens samordningsverksemd. Den kommunale handlefridomen skal også sikrast ved at summen av oppgåvene den enkelte kommune blir pålagt ikkje skal overstige ressursane.

Det er særleg viktig at mål og prinsipp for kommuneretta samordning blir lagt til grunn i samband med Fylkesmannens verksemd på følgjande tema-/saksområde – og også i forhold til koplingar mellom desse:

- samordning av enkeltsaker
- kommunal økonomi
- tildeling av skjønstilskot
- medverknad til kommunal planlegging
- kommunale organisasjonsspørsmål
- omstilling i kommunane

1.5 Kort om Hareid kommune

- Besøksadresse: Rådhuset, Rådhusplassen 5
- Postadresse: Rådhuset, Rådhusplassen 5, 6060 Hareid
- Epost: postmottak@hareid.kommune.no
- Telefon: 70 09 50 00
- Kommunens heimeside: <https://www.hareid.kommune.no/>

Hareid er ein øy- og kystkommune på Søre Sunnmøre. Kommunen utgjer den nordlege og austlege delen av Hareidlandet og har eit samla areal på 82,5 km². Naturen og landskapet er variert og mangfaldig med kyst- og strandsonelandskap som eit dominerande trekk, men også med preg av fjordar, dalar og fjellområde. Kommunen omfattar i tillegg til kommunesenteret Hareid og med vidare busetting oppover i Hareiddalen, grendelaga Brandal og Hjørungavåg. Kommunen grensar mot Ulstein i vest, mot Giske og Sula i nord, og mot Ørsta i aust.

Hareid er eit kommunikasjonsknutepunkt. Kommunikasjonane nordover frå kommunesenteret med ferje eller hurtigbåt knyter kommunen til regionsenteret Ålesund og til Ålesund lufthavn Vigra. Det går hurtigbåt mellom Hareid og Ålesund via Valderøy. Frå Valderøy går det buss til Ålesund lufthavn, Vigra. Frå Hareid går det også ferje til Sulesund i Sula med vidare samband via Moa til Ålesund, eller vidare nordover langs E39. Planane om Hareid fastlandssamband opnar for brusamband mellom Hareid og Sula. Kommunen er i dag knytt til fastlandet via Eiksundsambandet, som går frå Ulstein til Ørsta og Volda.

Hareid kommune hadde pr. 01.01.2014 eit folketal på 5021. Dei fleste innbyggjarane bur i eller rundt kommunesenteret. Tal frå 2013 viser at 86,4 prosent av befolkninga i kommunen er busette i tettbygde område (mot 69,2 prosent for fylket samla). Kommunen har den siste 10-årsperioden (2004 - 2014) samla sett hatt ein folketalauke på +7,5 prosent. Dette er litt over gjennomsnittet for fylket samla som har hatt ein vekst på +6,9 prosent i same periode. Dette i motsetnad til folketalutviklinga siste året (2013-2014) som viser nedgang (-0,7 prosent mot +1,1 prosent for fylket samla). Fødselsoverskotet for siste år er likevel positivt (+11). Tal for same periode (2013 – 2014) viser elles negativ innanlands nettoinnflytting (-61), medan nettoinnvandringa frå utlandet er positiv (+14). Innvandrarbefolkninga i prosent av det samla folketalet i kommunen (15,8 prosent) ligg godt over gjennomsnittet for Møre og Romsdal (jf. fylkessnitt 10,5 prosent), og elles også over landsgjennomsnittet (14,9 prosent). Fordelinga av befolkninga på aldersgrupper viser at kommunen for gruppa 0 – 19 år ligg litt over fylkesgjennomsnittet; 25,8 mot 24,9 prosent. For gruppa 70 år og eldre viser statistikken at kommunen her plasserer seg litt under gjennomsnittstala for fylket; 11,7 prosent for kommunen mot 11,9 prosent for fylket samla.

Næringslivet i kommunen har tradisjonelt vore prega av fiske og landbruk. Nye næringar har etter kvart kome til og næringslivet omfattar i dag ei rekke ulike bransjar knytt til industri, handel, offentleg og privat tenesteyting m.m. Tal for næringsliv og sysselsetting viser at

industrinæringa står svært sterkt i kommunen. Fleire av industribedriftene er retta mot maritim sektor.

Kommunen har ei samla arbeidsplassdekning på 82 prosent. Dette plasserer kommunen godt under gjennomsnittet for kommunane elles i fylket; jf. fylkesgjennomsnittet på 96 prosent. Tal frå 2013 viser at kommunen har vesentleg større pendling ut enn inn (1225 pendlar ut mot 757 inn). Ulstein er den klart største pendlingskommunen, der etter følgjer Ålesund og Herøy. Dette omfattar både ut- og innpendling. (Kjelde: SSB og Fylkesstatistikk for Møre og Romsdal 2014).

Merk: Fylkeskommunen har utarbeidd ein kommunestatistikk med grafiske presentasjonar av aktuelle data på kommunenivå, kommunen samanlikna med andre kommunegrupper, fylket og landet; <http://mrfylke.no/Tenesteomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Kommunestatistikk>

Kommunen som organisasjon

Politisk organisering:

- Kommunestyret i Hareid har 21 representantar; sjå <https://www.hareid.kommune.no/Handlers/fh.ashx?Mid1=307&Filld=2912>
  - Anders Riise (Høgre) er ordførar i inneverande valperiode (2011 – 2015); e-postadresse: anders.riise@hareid.kommune.no tlf. 70095014 mobil 99509355
  - Varaordførar er Dag Audun Eliassen (Folkelista for Hareid kommune); e-post dag.audun.eliassen@hareid.kommune.no tlf. 90173343
- Kommunen har formannskap med 7 faste medlemmer, sjå <http://innsyn.ssikt.no/hareid/utvalg/Details/9>
- Link til meir utfyllande informasjon om politikk, utval og råd; <http://innsyn.ssikt.no/hareid/utvalg/Details/9>

Administrativ organisering:

Bent Arild Grytten er rådmann i Hareid kommune.

Epost: bent.arild.grytten@hareid.kommune.no tlf. 70095015 mobil 48868610

Rådmannens stab omfattar ein seniorrådgivar; Arne Gunnar Aschehoug

Epost: arne.aschehoug@hareid.kommune.no tlf. 70095017

Meir informasjon om administrativ organisering og ulike tenesteområde;

<https://www.hareid.kommune.no/PersonOversikt.aspx?Pkid=3&Mid1=16>

Det lagt ut ein eigen tenestemeny med oversikt over dei ulike kommunale tenestene; sjå

<https://www.hareid.kommune.no/tenestemeny/>

Kap. 2 - Lokal samfunnsutvikling og kommunesamordning

Utsyn mot Overåsanden og Nasjonalmonumentet. Foto: Fylkesmannen

- Kommuneplanlegging som politisk og administrativt styringsverktøy
- Kommuneøkonomi
- Folkehelse
- Betre oppvekst – felles innsats for barn og unge
- Interkommunalt samarbeid

2.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringer på fagområdet

Med utgangspunkt i viktige regionale og kommunale utviklingstrekk blir søkelyset i det følgende rettet mot kommunen si rolle som samfunnsutviklar og som tenesteleverandør. Kommunal planlegging vil i tråd med dette vere eit viktig utviklings- og styringsverktøy – både for kommunen som samfunn og kommunen som organisasjon.

Fylkesmannen har fleire roller og oppgåver innan planlegging etter plan- og bygningslova (pbl). Ei viktig oppgåve i planprosessar er å formidle nasjonal politikk innanfor viktige fagområde, der arealpolitikk og miljøvern, landbruk, helse, oppvekst og samfunnstryggleik står sentralt. Fylkesmannen skal sjå til at nasjonale og regionale omsyn blir ivaretatt i planarbeidet, og elles også sikre at kommunale vedtak i plan- og byggesaker er i samsvar med gjeldande lovverk. Vidare har Fylkesmannen ansvar for behandling av klager på kommunale

vedtak i plan- og byggesaker etter lova. Fylkesmannen har og rolle som meklar i plansaker der det ligg føre motsegn. Fylkesmannen har eit særleg ansvar for å orientere om det økonomiske opplegget for kommunesektoren og rettleie kommunane i økonomisk planlegging og forvaltning. Fylkesmannen har også ei viktig oppgåve knytt til lokal omstilling og fornying i kommunesektoren.

Dei 36 kommunane i Møre og Romsdal viser stor variasjonsbreidde i forhold til demografi og busettingsmønster, næringsliv og økonomi, natur- og ressursgrunnlag, transport og samferdsel; sosiale og kulturelle forhold osv. Fylkeskommunen har eit overordna ansvar for regionalt samarbeid, regional utvikling og regional planlegging i dialog med kommunar og andre offentlege, frivillige og private aktørar. Viktig informasjon om Møre og Romsdal er samla i *Fylkesstatistikk 2014*, og vil kunne inngå som eit viktig arbeidsverktøy for kommunane, næringslivet og andre som har behov for oppdatert statistikk i sitt arbeid. Fylkeskommunen har på bakgrunn av dette også utarbeidd ein eigen kommunestatistikk; sjå <http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Kommunestatistikk>

Regional planstrategi 2012 – 2016 gjer nærare greie for viktige utviklingstrekk og hovudutfordringar i fylket, og inneheld oversyn over korleis dei prioriterte planoppgåvene skal følgjast opp vidare; sjå <https://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Regional-planlegging/Regional-planstrategi/Regional-planstrategi-2012-2016> Eit viktig mål med planstrategiarbeidet er å avklare regionale utfordringar og moglegheiter, samt prioritere viktige område for regional samhandling og planlegging i planperioden. Planstrategien skal også ivareta nasjonale forventningar og prioriteringar. Gjennom dette vil det kunne leggjast til rette eit tettare samarbeid mellom Fylkesmannen, regional statsforvaltning og fylkeskommunen om regional planlegging. Det kan også inngå som eit meir forpliktande styringsverktøy for å sjå utfordringar i fylket på tvers av kommunegrensar, forvaltningsnivå og sektorar. Vidare kan viktige satsingsområde og prioriteringar nedfelt i den regionale planstrategien vere med å opne opp for regionale tilpassingar knytt til Fylkesmannens embetsoppdrag.

Fylkeskommunen skal utarbeide regionale planar for dei spørsmåla som er fastsette i den regionale planstrategien. Regionale planar kan gjelde for heile regionen, delar av regionen eller vere tematiske. Eit planspørsmål som har verknad for fleire kommunar er i utgangspunktet eit aktuelt tema for ein regional plan. Fylkesplanen er arena for samarbeid om langsiktig og strategisk planlegging i regionen. Med *Fylkesplan 2013-2016* <http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Regional-planlegging/Fylkesplan/Fylkesplan-2013-20162> er søkelyset retta mot 4 prioriterte satsingsområde; *Kultur, Kompetanse, Verdiskaping og Samferdsel* - og 6 gjennomgåande perspektiv; *Barn og unge, Folkehelse, Universell utforming, Likestilling og inkludering, Internasjonalisering og Miljø og klima*.

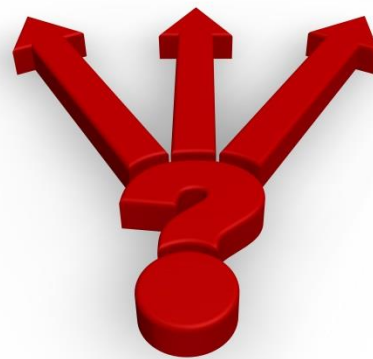
2.2 Kommuneplanlegging som politisk og administrativt styringsverktøy

Den kommunale planlegginga skal etter plan- og bygningslova samordne både den fysiske, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklinga. Kommunal planlegging er i lys av dette eit viktig verktøy for utvikling og styring både av kommunen som samfunn og kommunen som organisasjon.

Regional og kommunal planstrategi

Regional og kommunal planstrategi er innført som nye verktøy i plan- og bygningslova (pbl 2008). I samsvar med pbl § 10-1 skal er kommunane pålagt å utarbeide ein kommunal planstrategi i kvar kommunestyreperiode, og seinast eitt år etter konstituering av nytt kommunestyre. Formålet er å klargjere kva planoppgåver kommunen bør starte opp eller vidareføre for å legge til rette for ei ønska utvikling i kommunen. Fylkestinget skal i løpet av den same perioden vedta ein regional planstrategi som skal avklare dei regionale planbehova.

Fylkeskommunen bør i samarbeid med kommunane her legge opp til eit opplegg som sikrar samordning. Arbeidet med den kommunale planstrategien vil også kunne rette søkelys mot ei nærare drøfting og avklaring av behovet for interkommunalt samarbeid.

Nasjonale forventningar

Viktige føringar for arbeidet med regional og kommunal planstrategi er forankra i *Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging*, vedtatt av regjeringa 24.06.2011 <http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/veiledninger/2011/nasjonale-forventninger-til-regional-og-.html?id=649923> Forventningsdokumentet omfattar seks hovudtema:

- Klima og energi
- By- og tettstadutvikling
- Samferdsel og infrastruktur
- Verdiskaping og næringsutvikling
- Natur, kulturmiljø og landskap
- Helse, livskvalitet og oppvekstmiljø

Eit viktig prinsipp i den nye plan- og bygningslova (pbl 2008) er ei sterkare kopling mellom samfunnsdelen og arealdelen i kommuneplanen. Kommuneplanens samfunnsdel vil med utgangspunkt i den kommunale planstrategien gi overordna mål og føringar for utvikling av

kommunen som samfunn og organisasjon. Dette dannar utgangspunkt for arealdelen som i neste omgang gir retning og rammer for den vidare fysiske detaljplanlegginga gjennom område- eller detaljregulering. Kommuneplanen vil også etter behov gi grunnlag for utarbeiding av kommunedelplanar for bestemte område, tema eller verksemdsområde i kommunen. Kommuneplanarbeidet heng også tett saman med andre planprosessar, styringssystem og rapporteringsverktøy i kommunen. Kommuneplanen skal ha ein handlingsdel som viser korleis planen vidare skal følgjast opp i løpet av neste fire-årsperiode, eller meir, og skal gjennomgå ein årleg revisjon. Økonomiplanen etter kommunelova sin §44 kan inngå i handlingsdelen. Utfordringa for mange kommunar er å utvikle kommuneplansystemet til eit integrert og heilskapleg styringsverktøy for administrative og politiske vurderingar og prioriteringar. Arbeidet med den kommunale planstrategien vil her kunne inngå som eit viktig grep.

Gjennom arbeidet med kommunale planstrategiar ser vi også at kommunane i sterkare grad har retta søkelyset mot ei meir systematisk, tverrsektoriell og langsiktig planleggingstenking. Dette ser vi m.a. i forhold til tema som *folkehelse og levekår*. Med den nye Folkehelselova og med Samhandlingsreforma har kommunane m.a. fått eit større ansvar knytt til førebyggjande folkehelsearbeid. Folkehelse og levekår vil slik kunne løftast opp og inngå som eit gjennomgåande perspektiv i den kommunale planlegginga.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Kommunal planlegging som verktøy og rammeverk

- Kommuneplansystemet etter plan- og bygningslova
- Nasjonale og regionale føringar
- Kommunal planstrategi
- Kommuneplan med samfunnsdel og arealdel

Aktuelle temaområde for høyringsuttale frå Fylkesmannen i kommunale plansaker

- Planfaglege merknader; prosess og produkt
- Natur- og miljøvern; landskap, friluftsliv, strandsone, viltinteresser, vegetasjon
- Landbruk; jordvern, skogbruk, aktivt landbruk
- Samfunnstryggleik; ROS-analyse
- Barn og unge; Oppvekstmiljø, leikeplassar, trafikkisikring
- Universell utforming; tilrettelegging, inkludering, deltaking
- Folkehelse; levekår, nærmiljø

Fylkesmannen har eit særleg ansvar for at nasjonal politikk blir formidla og følgd opp i behandling av kommunale og regionale planar

- legge auka vekt på rettleiing og tidleg medverknad i planarbeidet
- formidle tidleg og aktivt dei nasjonale forventningane og nasjonal politikk i den regionale og kommunale planlegginga

Motsegn skal om nødvendig brukast for å sikre at kommunane ikkje vedtar planar i strid med nasjonale og regionale interesser og for å få fram gode løysingar.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Status for gjeldande overordna planar:

- Hareid kommune har utarbeidd kommunal planstrategi for 2012 – 2016. Fylkesmannen har hatt denne på høyring; jf. FM-sak 12/7497.
- Hareid har utarbeidd kommuneplan med samfunnsdel 2006 – 2018 vedtatt i 2006, og har i samband med planstrategiarbeidet prioritert rullering av denne med oppstart i 2016.
- Kommuneplan med arealdel 2012 – 2024 vart vedtatt i 2012.
  - Kommunen har utarbeidd fleire kommunedelplanar i form av temaplanar, områdeplanar eller sektorplanar. Planstrategien inneheld skisse til opplegg for revisjon/rullering av desse
- Plandokumenta knytt til kommuneplanens samfunns- og arealdel er tilgjengeleg på kommunens heimeside; sjå <https://www.hareid.kommune.no/kommunale-planar/kommuneplan/>
- Fylkesmannens planstatistikk for 2014 viser at Hareid kommune har relativt låg aktivitet på plansida med ingen kommune(del-)plansaker på høyring i løpet av året, og med 8 ekspedisjonar knytt til reguleringsplansaker. Kommunen plasserer seg elles i nedre halvdel av statistikken for dispensasjonssøknader med 10 saker knytt til søknad om dispensasjon frå kommune- og reguleringsplan.

Dialogpunkt

- Korleis har kommunen lagt opp arbeidet med kommunal planstrategi?
- Kva er status for arbeidet med overordna kommuneplan (samfunns- og arealdel)?
- Korleis vurderer kommunen status og utfordringar i forhold til eigen kompetanse og kapasitet på planområdet?
- Nettstaden www.planlegging.no og www.miljokommune.no inneheld rettleiing for kommunane på planområdet. Nyttar kommunen desse nettstadene aktivt?

2.3 Folkehelse

God samfunnsutvikling er ein viktig føresetnad for god folkehelse.

Nasjonale og regionale rammer og føringar har løfta fram folkehelse som eit prioritert satsingsområde. Folkehelselova (Lov om folkehelsearbeid) definerer folkehelsearbeid som samfunnet sin innsats for å påverke faktorar som direkte eller indirekte fremmar helse og trivsel i befolkninga, førebygger psykisk og somatisk sjukdom, skade eller lidning, eller som beskyttar mot helsetruslar. Dette omfattar også arbeid for ei jamnare fordeling av faktorar som direkte eller indirekte påverkar helsa.

Folkehelselova skal sikre at kommunar, fylkeskommunar og statlege helsestyresmakter set i verk tiltak og samordnar sin aktivitet i folkehelsearbeidet på ei forsvarleg måte. Lova skal legge til rette for eit langsiktig og systematisk folkehelsearbeid. Organisatorisk vil det her vere viktig at folkehelsearbeidet blir forankra i ordinære regionale og kommunale plan- og styringsdokument

Målet med folkehelsearbeidet er fleire leveår med god helse for den einskilde og reduserte sosiale helseforskjellar i befolkninga. Folkehelsearbeid omfattar ei rekke ulike tema og innsatsområde. Dette stiller krav om ei brei tverrfagleg og tverrsektoriell tilnærming.

God samfunnsutvikling er ein viktig føresetnad for god folkehelse. Ei rekke forhold i samfunnet påverkar folkehelsa, som bustad, arbeid, utdanning, samt fysiske og sosiale miljøforhold. Gjennom breidda i kommunen sine ansvarsområde spelar kommunesektoren ei sentral rolle

i innsatsen for å fremme helsetilstanden i befolkninga. Kommunane og fylkeskommunane har ei viktig oppgåve for å oppfylle folkehelselova og til å nå måla i folkehelsemeldinga; jf. Meld. St. 34 (2012-2013).

Møre og Romsdal fylkeskommune har utarbeidd *Regional delplan for folkehelse 2014 – 2017*. Planen vil vere eit viktig grunnlag for det samla arbeidet med folkehelse i Møre og Romsdal i regi av og i samarbeid mellom regionale og kommunale styresmakter, institusjonar, organisasjonar og næringsliv. Planen er m.a. forankra i *Lov om folkehelsearbeid* og i *Plan- og bygningslova*. Viktige rammer og føringar for planarbeidet er elles lagt i arbeidet med *Regional planstrategi 2012 – 2016* og *Fylkesplan 2013 – 2016*. Gjennom arbeidet med ein eigen regional delplan for folkehelse, vil det systematiske og samla folkehelsearbeid i Møre og Romsdal få ei viktig forankring. For folkehelsearbeidet rundt om i kommunane vil dette utgjere ein viktig referanse.

Møre og Romsdal fylkeskommune har elles i 2015 utarbeidd ei omfattande og samla oversikt over folkehelsa. Oversikta vil vere eit viktig fundament for å følgje med på utviklinga og for å sette inn tiltak. Rapporten vil og vere viktig for å kunne jobbe langsiktig med å betre helsetilstanden og auke trivselen i befolkninga; sjå <https://mrfylke.no/Organisasjon/Informasjonsseksjonen/Pressemeldingar/God-folkehelse-i-Moere-og-Romsdal>

Fylkesmannen sine fokusområde:

Folkehelsearbeid kan forankrast i fem hovudprinsipp: *utjamning, helse i alt vi gjer, berekraftig utvikling, føre-var-prinsippet og medverknad.*

- **Utjamning:** Helse er ulikt fordelt mellom sosiale grupper i befolkninga, og det er mange faktorar som bidreg til å skape og oppretthalde slike forskjellar. Samanhengande er komplekse, men vi kan slå fast at det i hovudsak er sosiale vilkår som verkar inn på helse og ikkje omvendt. Prinsippet med utjamning har konsekvensar for politikktutforming på alle nivå. Det inneber at innsatsen bør rettast inn mot faktorar som ligg bak, som verkar inn på helse og sosiale forskjellar i helse, og mot å leggje til rette for at alle skal ha moglegheit til å ta gode val. Det må vere ein kombinasjon av universelle ordningar og målretta tiltak mot spesielle grupper.
- **Helse i alt vi gjer:** Erkjenninga av helse i alt vi gjer er kjernen i folkehelsearbeidet. Prinsippet skal bidra til at helsa til folket blir sikra på tvers av sektorane. Det er kommunen og ikkje helsetenesta som har ansvar. Det inneber for eksempel at utdanningssektoren, samferdselssektoren og kultursektoren og har ansvar for å vurdere og ta omsyn til kva konsekvensar endringar i politikken kan ha for helsa i befolkninga.

- **Berekraftig utvikling:** Ei berekraftig utvikling inneber å tilfredstille dagens behov utan at ein set behova til framtidige generasjonar på spel. Ei befolkning med god helse er eit mål i seg sjølv og ein av dei viktigaste ressursane i samfunnet.
- **Føre-var-prinsippet:** Føre-var-prinsippet skal leggjast til grunn når ein fastset normer og standardar for godt folkehelsearbeid. Det gjeld både tiltak for å redusere risiko og tiltak for å fremje helse. Føre-var-prinsippet er óg lovfesta gjennom folkehelselova.
- **Medverknad:** Gjennom retten til ytringsfridom er retten til medverknad nedfelt i Barnekonvensjonen, Menneskerettserklæringa og i Grunnlova. Og Folkehelselova knyt folkehelsearbeidet i kommunane til føresegnene om medverknad i plan og bygningslova. På den måten bidreg folkehelselova til å rettsleg gjere kravet om medverknad. Det er og sentralt å involvere frivillige organisasjonar for å sikre medverknad i folkehelsearbeidet.

I forhold til kommunalt plan- og utviklingsarbeid vil folkehelse vere eit viktig tema. Av dette ser vi m.a. at :

- Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging framhevar helse, livskvalitet og oppvekstmiljø som eit særleg satsingsområde
- Folkehelse skal inngå som grunnlag i arbeidet med kommunal planstrategi
- Planlegging etter plan- og bygningslova er ein viktig del av kommunens folkehelsearbeid
- Det skal utarbeidast oversikt over helsetilstand og dei positive og negative faktorar som verkar inn på helsetilstanden i befolkninga.

Fylkesmannen gjennomførte hausten 2014 etter oppdrag frå Statens helsetilsyn arbeid med tilsyn med kommunane sitt folkehelsearbeid. Tema for tilsynet var retta mot kommunane sitt arbeid med å halde løpande oversikt over helsetilstanden til innbyggjarane og dei positive og negative faktorane som kan påverke denne.

Dette første landsomfattande tilsynet med kommunane sitt folkehelsearbeid har følgjande innretning:

- Lovlegkontroll: Fylkesmannen undersøker om kommunen har kome i gang med eit løpande oversiktsarbeid. Der Fylkesmannen konkluderer med avvik, vert kommunen følgd opp til forholda er retta.
- Rettleiande vurdering av kommunen sitt løpande oversiktsarbeid: I kommunar der Fylkesmannen konkluderer med at eit løpande oversiktsarbeid har kome i gang, skal dette arbeidet kartleggjast. Fylkesmannen gir kommunen ei tilbakemelding i form av ei rettleiande vurdering av status. Kommunane står fritt i høve til om, og i kva grad, dei følgjer opp denne vurderinga.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Folkehelseprofil for Hareid viser at talet på eldre over 80 år i 2020 er estimert til å vere høgare enn for landet samla.

For tema helse og sjukdom er det plager og sjukdom knytt til muskel- og skjelettsystem som vi med høg grad av sikkerheit kan seie at kommunen kjem dårlegare ut i forhold til landet elles, vurdert etter data frå fastlege og legevakt. I tillegg er det psykiske symptom/liding for aldersgruppa 15-29 år som skil seg ut og vi med høg grad av sikkerheit kan seie at kommunen ligg dårlegare enn landet samla, også vurdert etter data frå fastlege og legevakt. Kommunen skil seg også ut på området antibiotika, legemiddelbrukarar (2011-2013, 0-74 år) med tal som vise at vi med høg grad av sikkerheit kan seie at kommunen kjem dårlegare ut.

Det er lite statistikk på levevanar som kosthald, fysisk aktivitet, bruk av tobakk, alkohol og rusmiddel. I folkehelseprofilen er det data på røykevanar og overvekt blant kvinner ved byrjing av svangerskapet. Tala (som er aldersstandardisert) viser at Hareid har 18% og landet har 14%. For tema røyking kan vi ikkje med sikkerheit seie at kommunen ligg dårlegare an enn landet som heilhet. Sjølv om data er henta frå ei spesiell gruppe kan det seie noko om røykevanar i heile kommunens befolkning.

- Kommunen er med i partnerskap for folkehelse med fylkeskommunen
- Kommunen har tilsett folkehelsekoordinator

Fråfall i vidaregåande skole år 2011- 2013 (Kjelde: folkehelseprofil 2015)			
Hareid	Møre og Romsdal	Norge	
24	22	24	prosent

Busetting av flyktningar

Kommunane i Møre og Romsdal blei i 2014 oppmoda til å busette 735 flyktningar, og busette totalt 443 personar. For 2015 er fylket oppmoda om å busette 725 flyktningar. Sjølv om mange kommunar busette mange flyktningar i fjor, blei ikkje målet nådd. Dersom kommunane ikkje busett fleire flyktningar, minimum i tråd med plantal frå Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), vil både køane og ventetida i mottaka fortsette å auke.

Hareid kommune blei i 2014 oppmoda til å busette 15 flyktningar og fatta då vedtak om å busette 10 personar. Tal frå IMDi, viser at kommunen tok imot og busette berre 4 personar i 2014. For 2015 er Hareid kommune oppmoda til å ta imot 15 nye flyktningar og IMDi viser til

at Hareid har vedtak om å ta imot 10 personer i 2015. Fylkesmannen rår til at Hareid kommune busett personar i tråd vedtak og oppmodinga frå IMDi.

Dialogpunkt

- Korleis kan Fylkesmannen vere ein viktig medspelar i det kommunale folkehelsearbeidet?
- Korleis arbeider Hareid kommune med identifisering og oversikt av helsetilstand i kommunen?
- Kva mål og strategiar har Hareid kommune for folkehelsearbeidet?

2.4 Betre oppvekst – felles innsats for barn og unge

Tilrettelegging av gode oppvekst- og nærmiljø, og med særleg søkelys retta mot barn og unge sine interesser, skal inngå som eit viktig tema i samfunnsplanlegginga – både nasjonalt, regionalt og lokalt. Vi har sidan 1989 hatt eigne rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unge sine interesser i planlegginga. Omsynet til barn og unge sine oppvekstvilkår er også løfta fram i formålsparagrafen i plan- og bygningslova (§1-1).

Korleis det er der barn veks opp er, kan avgjere den enkelte sine muligheiter for ein trygg oppvekst, motorisk utvikling og ei god helse. Det vil og ha innverknad på det vaksne livet. Å skape gode møtestader, muligheit for fantasibasert leik, samvær og fysisk utfalding er ei av dei viktigaste oppgåvene samfunnet har. Gode fellesskapsløysingar er eit godt utgangspunkt for et inkluderande oppvekstmiljø.

I FN sin barnekonvensjon heiter det at «barn har rett til å seie si sin mening i alt som vedrører det og barnets meninger skal tillegges vekt» For at FNs barnekonvensjon vert følgd opp i praksis, må samfunnet legge til rette for deira deltaking og medverknad.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesmannen i Møre og Romsdal har for perioden 2013 – 2016 sett barn og unge på dagsorden gjennom ei særskild satsing på tvers av fagavdelingane. Denne satsinga, kalla «Betre oppvekst» rettar søkelys på barn og unge sine oppvekstvilkår i Møre og Romsdal. Med barn og unge meiner vi alle mellom 0 og 20 år.

Hovudmål for satsinga er at barn og unge sine oppvekstvilkår skal bli vurdert i alle avgjersler og i all aktivitet hos Fylkesmannen i Møre og Romsdal. «Betre oppvekst» er eit samordnings-tiltak for heile embetet og ein vil at satsinga skal føre til at både direkte og indirekte arbeidet retta mot denne gruppa skal blir meir heilskapleg og målretta. I første fase har arbeidet vore retta internt i embetet. I neste fase vil arbeidet i større grad rette seg mot arbeid eksternt, til dømes kommunar, fylkeskommunen og andre samarbeidspartar.

Det er utarbeidd fire strategimål som satsinga «Betre oppvekst» skal bygge vidare på. For å kome fram til dei fire strategimåla har vi tatt utgangspunkt i mellom anna FN sin barnekonvensjon, Fylkesmannen i Møre og Romsdal sin strategiplan, embetsoppdraget og nasjonale føringar frå fleire departement. Dei fire måla er:

Fylkesmannen i Møre og Romsdal skal arbeide for å

- sikre medverknad frå barn og unge
- betre det fysiske oppvekstmiljøet for barn og unge
- betre det psykososiale oppvekstmiljøet for barn og unge
- redusere dei negative konsekvensane av sosiale skilnader

Som eit ledd i satsinga vil vi i 2015, i samarbeid med Møre og Romsdal fylkeskommune, kartleggje kommunane sitt tenestetilbod til barn og unge. Kartlegginga er etter modell frå Fylkesmannen i Troms si satsing *Sjumilssteget*. Vi vil sjå på tenestetilbodet i lys av barnekonvensjonens heilskaplege tenking om barn og unge sine oppvekstvilkår.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Sosiale skilnader er eit aukande samfunnsproblem som har stor innverknad på barn og unge. Folkehelsestatistikken viser at Hareid kommune ligg positivt på fleire indikatorar som kan vere risikofaktorar for barn og unge sine oppvekstvilkår. Talet på barn og unge som bur i husstandar med låg inntekt ligg over fylkesnivået, men likt med landsnivået. (Låginntekt er her definert som under 60 % av nasjonal medianinntekt) Likeeins er talet på barn med einsleg forsørgjar likt med både landet og fylket elles. Innvandrarpopulasjonen derimot ligg over landsgjennomsnittet, og er blant det høgste i fylket med nærare 16 %. Gruppene som er nemnde her er statistisk sårbare for barnefattigdom og med det sosiale skilnader.

Gjennomføring i vidaregåande skole er og eit element som skaper sosiale skilnader. Her ligg Hareid, i følge folkehelseinstituttet likt med landet, men litt over fylkesnivået Møre og Romsdal. Del av elevar

i 10.klassane som trivst på skolen ligg likt med både landet og fylket. Færre 10.klassingar svarar at dei opplever dei blir mobba i kommunen, 6,1 % mot 8 % i fylket. Hareid ligg under gjennomsnittet når det gjeld tal på innbyggjarar 30-39 år med vidaregåande skole eller høgare utdanning. Utdanningsnivået er ein indikator som påverkar livkvalitet og helse. Dei med låg utdanning har statistisk mellom anna fleire helseproblem og større utfordringar på andre livsområder. Vi veit at sosiale skilnader påverkar barn og unge sine oppvekstvilkår på ein negativ måte og at slike skilnader ofte går i arv. Derfor er det viktig å arbeid for å stimulere til utdanning.

«Ungdata» er ei spørjeskjemaundersøking blant elevar på ungdomstrinnet og i vidaregåande opplæring som kommunane kan bestille gratis gjennom KoRus. Ei slik kartlegging av den lokale oppvekst-situasjonen gir eit godt grunnlag for kommunalt plan- og utviklingsarbeid knytt til folkehelse og førebyggjande arbeid overfor ungdom. Hareid kommune har gjennomført slik kartlegging og ligg likt med landet på dei fleste områda. Ungdomen i Hareid er litt meir nøgd med foreldra og bruker litt meir tid på lekser. Få trur dei vil bli arbeidsledig og litt fleire trur dei vil ta høgare utdanning. Dei shopper litt meir og spelar litt meir data. Men undersøkinga viser og at litt fleire ikkje er nøgd med hessa si, er mindre nøgd med utsjånaden og er meir plaga av einsemd.

Hareid kommunen har eit aktivt ungdomsråd, men vi finn ikkje lenke til deira arbeid på lik linje med dei andre utvala i kommunen på kommunen sine heimesider. Kommuneplanen i har eit tydeleg perspektiv på barn og unge i eige satsingsområde. Barne/unge-perspektivet kjem og fram i dei andre satsingsområda kommunen har peika på i kommuneplanen. Kommunen sine heimesider viser til både helsestasjon for ungdom og ungdomsklubb.

Dialogpunkt

- Korleis kan Hareid kommune legge til rette for at barn og unge får ein tydelegare plass og mulegheit til medverknad i utvikling av lokalsamfunnet?
- Kva slags strategiar har kommunen for å fange opp og inkludere sårbare barn, unge og barnefamiliar med sosioøkonomiske vanskar eller minoritetsbakgrunn, som kan stå i fare for å falle utanfor i lokalsamfunnet?

2.5 Kommuneøkonomi og økonomistyring

Hareid kommune har innført eidegdomsskatt

Fylkesmannen skal gi kommunane råd og rettleiing i økonomiforvaltninga, blant anna i regelverk, inntektssystem og statsbudsjettet. Fylkesmannen tildeler kvart år skjønnsmidlar for å kompensere forhold som ikkje blir fanga opp i inntektssystemet. Fylkesmannen tildeler også skjønnsmidlar til omstillings- og fornyingsprosjekt. Fylkesmannen fører kontroll med kommunen sine budsjett, økonomiplan og regnskap, blant anna med omsyn til inn- og utmelding av ROBEK.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Økonomisk status:

- Overskot/Underskot
- Brutto driftsresultat
- Finans og lånegjeld
- Netto driftsresultat og økonomisk buffer

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Overskot/Underskot:

- Urevidert rekneskap for 2014 viste at Hareid kommune hadde eit rekneskapsmessig mindreforbruk på om lag 9,94 mill. kr. Dette er eit oppløftande resultat etter fleire år med negative resultat.

Driftsresultat:

- Hareid kommune har dei siste åra hatt slik utvikling i brutto driftsresultat i pst av brutto driftsinntekter: 2,7 pst i 2012, 1,9 pst i 2013 og 2,4 pst 2014. Gjennomsnittet for Noreg utanom Oslo var på 0,8 pst i 2014.

Finans og lånegjeld:

- Netto lånegjeld har falt i pst av brutto driftsinntekter dei siste tre åra, fra 95,8 pst i 2012 til 89,9 pst i 2014. Til samanlikning ligg snittet for Noreg utan Oslo på 78,9 pst i 2014.
- Hareid kommune sine renter og avdrag utgjorde 5,1 pst av brutto driftsinntekter i 2014 på konsernnivå. Landsgjennomsnittet var 3,7 pst.
- Alle kommunar skal i kvar kommunestyreperiode vedta eit nytt finansreglement. Hareid kommune har gitt tilbakemelding om at finansreglement vart sist vedteke av kommunestyret i 2011.

Netto driftsresultat og økonomiske bufferar:

- Netto driftsresultat er hovudindikatoren for handlingsrommet til kommunen. Dei siste åra er tilrådinga at netto driftsresultat utgjer minst 3 pst av brutto driftsinntekt for at kommunen si formue skal bli oppretthaldt. Frå og med 2014 er tilrådinga på 1,75 pst. I Sykkylven kommune var netto driftsresultat 1,3 pst i 2012, 2,0 pst i 2013 og 2,2 pst i 2014.
- Hareid kommune har ikkje oppsparte midlar på disposisjonsfond.
- Hareid kommune har innført egedomsskatt frå og med 2014.

Dialogpunkt

Hareid kommune har vore i Robek sidan 2011 og skal etter planen vere utmeld i 2017;

- Med bakgrunn i godt årsresultat frå 2014, er det realistisk at kommunen kan klare å bli meldt ut av Robek med bakgrunn i årsrekneskapen for 2015?
- Vil kommunen halde fast med god økonomistyring og byggje opp økonomiske buffers for uføresette hendingar?

2.6 Kommunereforma

Regjeringa vil styrke lokaldemokratiet og gjennomfører ei kommunereform. Målet er større og meir robuste kommunar med meir makt og mynde.

Alle landets kommunar er inviterte til å delta i prosessar med sikte på å vurdere og å avklare om det er aktuelt å slå seg saman med nabokommunar.

Kommunereforma skal leggje til rette for at fleire kommunar slår seg saman. Færre og større kommunar skal gi betre kapasitet til å ivareta og vidareutvikle lovpålagde oppgåver, gi betre høve til å utvikle berekraftige og gode lokalsamfunn, og dessutan ivareta viktige frivillige oppgåver. Som eit generelt prinsipp skal reforma leggje grunnlaget for at alle kommunar kan løyse dei lovpålagde oppgåvene sine sjølve.

Regjeringa tar sikte på å leggje fram eit samla forslag om kva oppgåver som kan overførast til større og meir robuste kommunar våren 2015. Stortinget vil slik ha behandla forslaget om nye oppgåver til kommunane før kommunane skal gjere sine lokale vedtak. Målet er deretter å leggje fram ein samla lovproposisjon om nye oppgåver til kommunane våren 2017, samtidig med ein proposisjon om ny kommunestruktur.

Hovudmåla i reforma:

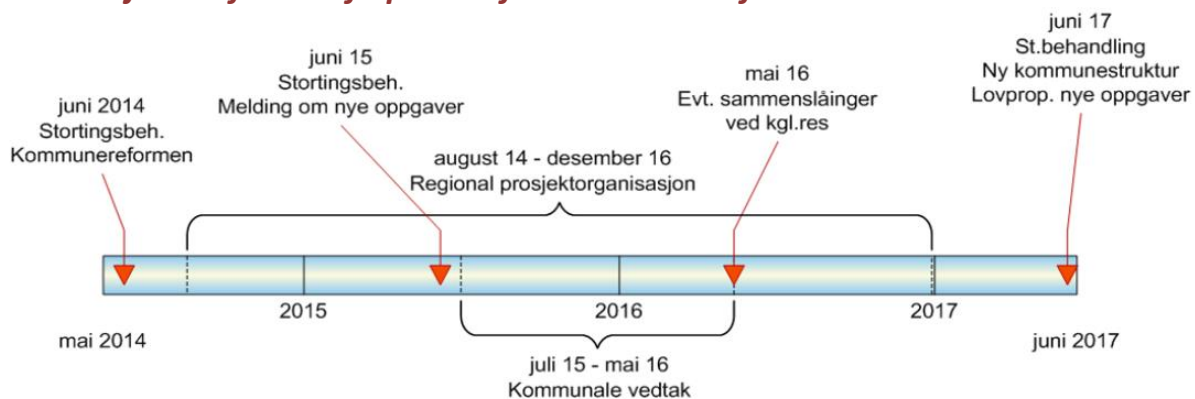
- Eit sterkt lokaldemokrati.
- At kommunar slår seg saman til større, robuste einingar som samsvarar betre med dei naturlege bu- og arbeidsmarknadsregionane som har utvikla seg over tid.
- Generalistkommunen tilbake. Alle kommunar skal kunne løyse sine lovpålagde oppgåver sjølve. Gode og likeverdige tenester. Berekraftige kommunar.
- Mindre behov for interkommunale løysingar og statleg detaljstyring. Heilskapleg og samordna samfunnsutvikling.

Bo- og arbeidsmarkedsregioner

(kfr. NIBR-rapport 2013:1)

Den nasjonale framdriftsplanen for kommunereforma

Regjeringa ønskjer at Fylkesmannen skal ha ei sentral rolle i gjennomføringa av reforma, og ser det som ønskjeleg at Fylkesmannen samarbeider med KS regionalt om gjennomføringa. Fleirtalet i kommunal- og forvaltningskomiteen uttrykker i *Innst. 300 S (2013-2014)* at dei er positive til at Fylkesmennene og KS får viktige roller i reforma. Det er eit mål å sørge for gode og lokalt forankra prosessar. For meir informasjon om kommunereforma viser vi til Fylkesmannen si heimeside <http://www.fylkesmannen.no/More-og-Romsdal/Kommunalstyring/Kommunereformen/>

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

- Hareid kommune er medlem i Sunnmøre regionråd. Sunnmøre regionråd IKS (SR) er regionråd og samarbeidsorgan for 19 kommunar på Sunnmøre og i Romsdal. Sunnmøre regionråd er organisert som interkommunalt selskap (IKS).

Dialogpunkt

- Kor langt har kommunen kome i arbeidet med å starte opp og forankre prosessen med kommunereforma ?
- Når kommunen våren 2016 skal sjå to år tilbake på ein lokalt godt forankra prosess. Kva for tiltak og aktivitetar har vore gjennomført då ?

Kap. 3 – Justis- og beredskap

- Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet
- Samfunnstryggleik og beredskap
- Klagesaker etter plan- og bygningslova
- Verjemål

3.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet

Fylkesmannen er det sentrale samordningsorganet overfor kommunane på regionalt nivå. Fylkesmannen har ansvar for å medverke med kunnskap om bruk av lover og gi rettleiing om generell saksbehandling i kommunane. I Fylkesmannen si formidling av statleg politikk overfor kommunane skal det gjerast nærare greie for om oppgåvene er lovpålagde eller om dei er av rådgivande eller rettleiande karakter.

3.2 Samfunnstryggleik og beredskap

Fylkesberedskapssjef Ketil Matvik Foldal

Kommunane har eit generelt og grunnleggande ansvar for å ivareta tryggleiken til eigne innbyggjarar og andre som oppheld seg i kommunen. Alle uønskte hendingar skjer i ein kommune, og kommunane har ei vesentleg rolle i alt beredskapsarbeid.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Kriser og katastrofar gir lokalsamfunnet utfordringar, og mange oppgåver er lagde til kommunane. Kommunane skal sikre god oversikt over risiko og sårbarheit, vere drivkraft for godt førebyggjande arbeid og ha nødvendig beredskap og handteringsevne. Under kriser og katastrofar skal kommunen sette i verk tiltak for å verne innbyggjarane og oppretthalde

viktige samfunnsfunksjonar. God kommunal beredskap er ein grunnleggande føresetnad for god nasjonal beredskap.

I 2015 er Fylkesmannen særleg oppteken av at kommunane følgjer opp krava gitt i *Sivilbeskyttelseslova (2010)* og *Forskrift om kommunal beredskapsplikt (2011)*. For kommunar som ikkje har utarbeidd heilskapleg risiko- og sårbarheitsanalyse i samsvar med nye krav, bør dette arbeidet ha høgst prioritet.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Fylkesmannen førte i oktober 2014 tilsyn med samfunnstryggleik- og beredskapsarbeidet i Hareid kommune. I tilsynsrapporten er det som hovudintrykk slått fast at:

«Både dokumentgjennomgangen og tilsynsbesøket viste at Hareid kommune er medviten om oppgåver og ansvar for samfunnstryggleik og beredskap. Kommunen har dei siste to-tre åra teke kraftig tak i oppgåver og ansvar for samfunnstryggleik og beredskap. Arbeidet framstår som gjennomtenkt, systematisk og godt forankra.

Kommunestyret si handsaming av ROS-analyse og beredskapsplan gir god forankring og retning for arbeidet. Systematisk oppfølging er godt dokumentert, m.a. gjennom møtereferat og evalueringar.

Heilskapleg ROS-analyse og overordna beredskapsplan er på plass, men har nokre mindre manglar. Dette gjeld blant anna behovsvurderingar og planar for befolkningsvarsling og evakuering og beredskapsplanen sin funksjon som overbygning for anna beredskapsplanverk i kommunen.

Kommunen bør også vurdere utarbeiding av ei meir praktisk oversikt over beredskapsdokumentasjon og aktivitetar i beredskapsorganisasjonen.»

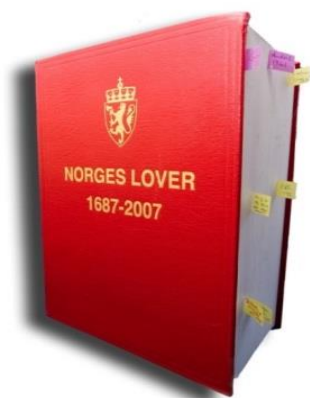
Dialogpunkt

- Er kommunen i ferd med å komme i mål med oppfølging etter tilsynet frå oktober 2014?

3.3 Klagesaker etter plan- og bygningslova

Kommunane er plan- og bygningsstyresmakt, og fattar vedtak både om godkjenning av reguleringsplan og byggesøknader. Dette inneber at kommunane både skal styre arealbruken i eit lengre perspektiv, og ta stilling til enkeltsøknader om bygging.

Søknader om tiltak i strid med lov eller arealplan, er avhengig av dispensasjon. Plan- og bygningslova er ei «ja-lov». Dette inneber at ein må ha lovheimel for å avslå ein søknad.

Fylkesmannen er klageinstans for kommunane sine vedtak etter plan- og bygningslova. I klagebehandlinga er det fleire omsyn som skal vurderast. Omsynet til det kommunale sjølvstyret må vegast opp mot behovet for statlig styring. I tillegg må Fylkesmannen passe på rettstryggleiken både til naboar og tiltakshavar. For Fylkesmannen si klagebehandling er det viktig at saka er godt førebudd i kommunen, og at kommunen si grunngjeving går fram av vedtaket.

Kommunen si vurdering av dei viktigaste rettsspørsmåla, er eit viktig grunnlag for Fylkesmannen si avgjerd av klaga.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesmannen har ei tid hatt fokus på temaet ulovleg bygging. Dette er eit tema som vi ser får ulik merksemd ute i kommunane. Skal ein oppnå ønska respekt for regelverket, og kommunen si rolle som bygningsstyresmakt, er det viktig å ha høg merksemd på dette temaet. At kommunane har system for å avdekke og reagere på ulovleg bygging er sentralt i tilnærminga er derfor viktig for den allmenne tilliten til byggesaksprosessen. Fylkesmannen har også fokus på barn- og unge sitt oppvekstmiljø, og at kommunane tek omsyn til desse interessene i si saksbehandling. Tilgjenge for alle (universell utforming) er og eit område som skal takast i vare i saksbehandlinga etter plan- og bygningslova.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Fylkesmannen har handsama 8 klager på byggesaker frå Hareid kommune i tidsrommet 2011 til d.d. Av dei 8 vedtaka er 7 stadfesta av Fylkesmannen. Ein sak vart endra fordi vilkåra for dispensasjon frå plankrav ikkje var oppfylt.

I same tidsrom har Fylkesmannen handsama 2 klager på reguleringsplan frå kommunen. Av desse vedtaka vart eit stadfesta, medan eit vedtak vart oppheva på grunn av manglande ekspropriasjonsrettslege vurderingar.

Ut frå det avgrensa talet på klagesaker har vi ikkje eit tilstrekkeleg grunnlag for å vurdere kommunens saksbehandling generelt. Men årsaka til at vedtaka vart oppheva/endra viser at kommunen kan bli betre på grunngjeving av vedtak.

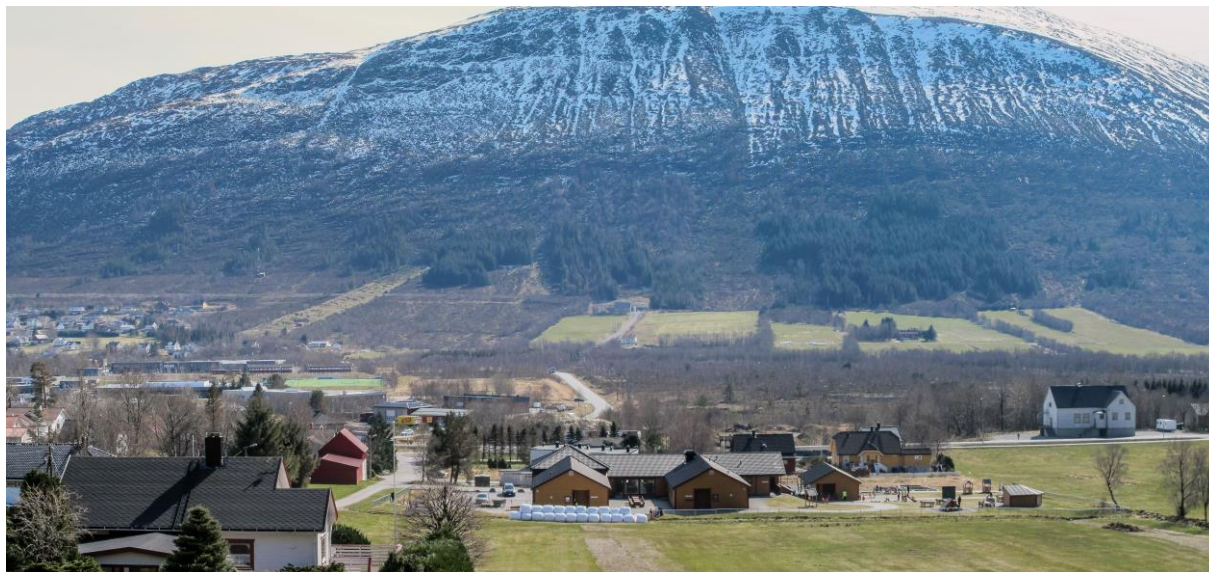
Dialogpunkt

- Kva for rutinar har kommunen for behandling av saker etter plan- og bygningslova?
- Kva for tilnærming har kommunen til å avdekke og reagere på ulovleg bygging etter plan og bygningslova ?

3.4 Vergemål

Ny vergemålslov blei vedtatt 11. mars 2010 og skal ivareta betre rettstryggleik og integritet for personar under vergemål. Lova gir Norge eit nytt regelverk på vergemålsområdet. Den nye vergemålslova vart sett i verk frå 1. juli 2013, saman med tilhøyrande forskrift og tilknytt endringar i andre lover. Etter den nye lova fungerer Fylkesmannen som lokal vergemålsmyndighet.

Kap. 4 - Miljøvern og arealforvaltning

Parti frå Hareidsdalen. Foto: Fylkesmannen

- Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet
- Forvaltning av arealressursane gjennom kommunal arealplanlegging
- Naturvern
- Forureining

Denne delen omhandlar Fylkesmannen sitt inntrykk av status og utfordringar for kommunen knytt til forvaltning av areal- og naturressursane i kommunen. Dette omfattar også oppgåver knytt til kommunal arealplanlegging etter plan- og bygningslova.

4.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet

Fylkesmannen skal medverke til gjennomføring av den nasjonale miljøvernpolitikken. Arbeidet er forankra i lover, forskrifter og retningslinjer. Miljøverndepartementet og Miljødirektoratet er oppdragsgjevarar i dette arbeidet.

Kommunane står sentralt i miljøvernarbeidet. Rettleiing og oppfølging av kommunane er ei viktig oppgåve for Fylkesmannen. Vi samarbeider også nært med andre statlege styresmakter, fylkeskommunen og frivillige organisasjonar.

Fylkesmannen har ei viktig rolle for å medverke til ei berekraftig utvikling gjennom si oppgåve med å samordne ei rekke samfunnssektorar på regionalt nivå. Fylkesmannen har eit overordna miljøansvar, samtidig med eit eige resultatansvar på forureinings-, naturforvaltnings- og planområdet.

4.2 Forvaltning av arealressursane gjennom kommunal arealplanlegging

Fylkesmannen har eit særleg ansvar for at nasjonal politikk blir formidla og følgd opp i behandling av kommunale og regionale planar. Fylkesmannens oppgåver ved regional- og kommunal planlegging er sentrale verkemiddel for å gjennomføre regjeringa sin miljøpolitikk på ei rekke område. Det er lagt opp til ei tett kopling til overordna kommuneplanlegging (jf. nærare omtale av dette i kap. 2.2)

Fylkesmannen sine fokusområde:

- Kommunepansystemet etter plan- og bygningslova må brukast som eit aktivt styringsverktøy
- Kommunal planstrategi og Kommuneplan (samfunnsdel og arealdel) vil etter dette legge viktige føringar for vidare arbeid med områderegulering og detaljregulering
- På området Natur- og miljøvern vil søkelyset m.a. vere knytt til tema som landskap, friluftsliv, strandsone, viltinteresser, vegetasjon.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Kommunen sine arealutfordringar knyter seg m.a. til å:

- avklare ny trase for framtidig E-39
- utarbeide eigne retningslinjer for barn- og unge i plansaker

Dialogpunkt

- Fylkesmannen vil vere ein viktig medspelar i kommunale planprosessar og ønskjer tett dialog om kommunen sine arealutfordringar.

4.3 Naturvern

Naturvern har som mål å sikre truga artar og naturtypar, og å ta vare på eit representativt utsnitt av norsk natur for ettertida. Det er Stortinget og regjeringa som legg rammene for dette arbeidet.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Nasjonalparker, naturreservat og andre verneområde vert oppretta av Kongen i statsråd etter ein prosess, der grunneigarar, kommunar, fylkeskommunar, lokale og sentrale etatar og nærings- og interesseorganisasjonar får høve til å uttale seg. Fylkesmannen har ansvaret for prosessen i fylka, medan Miljødirektoratet har ansvaret for den sentrale prosessen. Heimelen til å opprette nye verneområde ligg i naturmangfaldlova.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

- Grimstadvatnet naturreservat (våtmark)
- Grimstadvatnet dyrelivsfredingsområde (ei sone med jaktforbod inntil naturreservatet)
- Hjørungdalsvatnet naturreservat (våtmark)
- Alstranda naturreservat (edellauvskog)

Utfordringane i verneområda i Hareid er varierte. Alle områda er prega av generell gjengroing og spreing av framande bartre og parkslirekne. Dette kan løysast ved hogst, rydding og beitetiltak. Fylkesmannen har gjeve løyve til hogst ved Grimstadvatnet, og ein har også planlagt eit større ryddeprosjekt på Bjåstadmyrane. I Hjørungdalsvatnet naturreservat er det behov for ei oppreinsking av utløpsosen, men dette er ikkje finansiert. Det er drøfta mellom kommune, fylkesmann og NVE, og det føreligg ei skisse til tiltak.

Hekkebestandane av våtmarksfugl er også i tilbakegang i våtmarksområda, og edellauvskogen i Alstranda vert hardt beita av hjort om vinteren. Våtmarksområda vert påverka av nærliggande busetnad og tekniske inngrep. Dette betyr at det svært ofte vert spørsmål om mindre tiltak i naturreservata.

Det er ein del unøyaktigheiter i grensemerkinga av Grimstadvatnet naturreservat, og det er behov for ein gjennomgang av dette. Fylkesmannen har utarbeidd forvaltingsplanar for alle områda i Hareid. Planane og annan informasjon om verneområda ligg på www.naturbase.no.

Framande artar

Hareid er prega av framande artar, som spreier seg. Utanlandske treslag som sitkagran, bergfuru og platanlønn spreier seg kraftig, og andre plantar som rynkerose og parkslirekne vinn stadig fotfeste.

Kommunane står sentralt i miljøvernarbeidet. Rettleiing og oppfølging av kommunane er ei viktig oppgåve for Fylkesmannen. Vi samarbeider også nært med andre statlege styresmakter, fylkeskommunen og frivillige organisasjonar.

Fylkesmannen har ei viktig rolle for å medverke til ei berekraftig utvikling gjennom si oppgåve med å samordne ei rekke samfunnssektorar på regionalt nivå. Fylkesmannen har eit overordna miljøansvar, samtidig med eit eige resultatansvar på forureinings-, naturforvaltnings- og planområdet.

Dialogpunkt

- Fylkesmannen og kommunen kan samarbeide om uttak av framande treslag
- Fylkesmannen og kommunen kan samarbeide om fjerning av framande planteartar som spreier seg i kommunen, gjerne gjennom prosjektskjøn
- Fylkesmannen og kommunen kan samarbeide om skjøtselstiltak for å hindre gjengroing i verneområda i Hareid ved koordinert verkemiddelbruk (landbruksmidlar og skjøtelsmidlar for verneområde)
- Fylkesmannen, kommunen og andre etatar kan samarbeide om finansiering og gjennomføring av oppreinskingsprosjektet i Hjørungdalsvatnet

4.4 Forureining

Fylkesmannen er forureiningsstyresmakt for

- landbasert industri, med unntak av dei verksemdene som Miljødirektoratet er forureiningsstyresmakt for
- alle avfallsanlegg, med unntak av behandlingsanlegg for farlig avfall og anlegg for opphogging av utrangerte offshoreinstallasjonar. Fylkesmannen skal også hente inn avfallsplanar frå hamner og drive tilsyn med dei
- lokalitetar med forureina grunn som kan knytast til verksemdar og bransjar som er omfatta av delegerede saksområde.
- utslepp av kommunalt avløpsvatn frå større tettbygde område

Fylkesmannen kan gi løyve til verksemd som fører til forureining. Når Fylkesmannen gir slike løyve, må verksemda sikre tiltak for å minske ulempa for miljøet og andre.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Kommunane har mykje mynde og mange plikter etter forureiningsregelverket.

Avløp:

Kommunen har ei rekke roller innan avløp, både som anleggseigar, forureinar og styresmakt. God kontroll med avløpsvatn er viktig for å hindre sjukdomsspreiing og overgjødsling. Avløpskontroll er i tillegg med på å sikre godt drikkevann, unngå forureining av jordvatning-sanlegg, og gi gode moglegheiter for rekreasjon som fiske og bading. Det er viktig med oppdaterte kommunale avløpsplanar, som òg inkluderer behandling av overvatn.

For verksemdar der Fylkesmannen er *forureiningsstyresmakt* er det viktig med god dialog mellom Fylkesmannen og kommunen i samband med påslepp av prosessvatn til kommunalt avløpsanlegg.

Forureina grunn:

Kommunen er forureiningsstyremakt når det gjeld opprydding i forureina grunn i samband med bygge- og gravearbeid, jf. kapittel 2 i *Forureiningsforskrifta*. Kommunen skal legge inn data frå bygge- og gravesaker i databasen *Grunnforureining*. Fylkesmannen skal gi rettleiing og vere ein pådrivar for at kommunen rapporterer i databasen.

Databasen Grunnforureining viser eigedomar der det er registrert forureining i grunnen, eller ein har grunn til å mistenke forureining i grunnen. Kommunen har plikt til å registrere opplysningar i denne databasen, og skal rapportere elektronisk rett i databasen.

Mistanke om forureina grunn må hensyntakast ved behov for terrenginngrep i grunnen. Eit terrenginngrep i forureina grunn aukar risikoen for at menneske blir eksponert for forureining. Inngrepet aukar òg risikoen for at ureininga spreier seg i miljøet. Dersom det ikkje vert rydda i forureininga før det vert bygd og fylt ut på ei tomt, kan det vere mykje vanskelegare å rydde opp på tomte seinare.

Avfall - forsøpling:

Kommunen er forureiningsstyremakt for oppfølging av forsøplingsaker og saker om ulovlig lagring av brukte gjenstandar.

Dersom kommunen mottar meldingar, munnleg eller skriftleg, der nokon ber kommunen følgje opp ein forsøplingssak og kommunen vel å ikkje følgje opp saka, er denne slutninga å betrakte som eit enkeltvedtak som kan påklagast. Dette følgjer av forureiningslova § 37 tredje ledd om pålegg om å rydde opp i avfall og liknande eller betale for opprydding.

Gode system for avfallshandtering er viktig for å hindre at avfall blir skjemmande, medfører helse- eller luktproblem eller andre forureiningsulemper. Avfall kan innehalde mykje miljøgifter som spreias i naturen og som konsentreras opp i næringskjedene om avfallet kjem på avvege eller blir brent utan kontroll. Avfall på avvege kan òg føre til skader på dyr.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Avløp:

Kommunen bør prioritere å jobbe med avløp, både som anleggseigar, forureinar og som forureiningsmyndigheit. Det er ikkje lovleg med direkte utslepp av avløpsvatn. Fylkesmannen vil elles rå kommunen til å delta på aktuelle seminar i regi av Norsk Vann og Driftsassistansen i Møre og Romsdal.

Forureina grunn:

Det er viktig at kommunen har oversikt over område med, eller med mistanke om, forureina grunn. Databasen «Grunnforurensning» (<http://grunn.miljodirektoratet.no/>) er eit viktig hjelpemiddel i dette arbeidet.

I Hareid kommune er det registrert sju lokalitetar i databasen. Ingen av desse er registrert inn av kommunen. Vi reknar det som sannsynleg at det finnast fleire stadar med mistanke om grunnforureining i kommunen. Nedgravne oljetankar, bensinstasjonar, gamle bål plassar og avfallsplassar er døme på slike stader som bør registrerast hos kommunen.

Kommunen har plikt til å ha oversikt over områder som kan være forureina og kan ikkje gje byggeløyve for graving på slike stadar før saka er handsama etter kapittel 2 i forureiningslova. Dersom kommunen skal handsame kapittel 2 sakar hjå verksemdar der Fylkesmannen er forureiningsmyndigheit for drifta ynskjer vi å bli haldt informert for mogleg samarbeid.

Avfall - forsøpling:

Kommunen er myndigheit på fleire områder innan avfall, mellom anna i forsøplingsaker. Det er sjølvstendig viktig at kommunen kjennar til lovverket og etterlev dette sjølv. Fylkesmannen vil sterkt rå kommunen til å delta på seminar i regi av Avfallsforum Møre og Romsdal.

Generelt:

Det er mykje hjelp å hente i saksbehandlingsverktøyet www.miljokommune.no. Her finn ein også ein oversikt over alle felt i forureiningsregelverket der kommunen er myndigheit. Forureiningsgruppa hjå Fylkesmannens miljøvern avdeling kan i tillegg vere med å rettleie kommunen, og vi vil at grensa for å ta kontakt med oss skal vere log.

Dialogpunkt

- Har kommunen oversikt over sine plikter som forureiningsmyndigheit, og har kommunen nok ressursar til å utøve den?
- Nettstaden www.miljokommune.no inneheld rettleiing for kommunen på miljøområdet. Nyttar kommunen nettstaden aktivt?

Kap 5 – Landbruk

Utsikt over Hareid sentrum og fjorden

- Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet
- Landbruk og bygdeutvikling
- Forvaltningsoppgåver på landbruksområdet

Fylkesmannen har ansvar for oppfølging av nasjonal landbruks- og matpolitikk både regionalt og lokalt, og har både utviklings- og forvaltningsoppgåver på landbruks- og matområdet. Fylkesmannen skal skape møteplassar for erfaringsutveksling og formidling av forventningar mellom Fylkesmannen, fylkeskommunen, Innovasjon Norge, kommunane og andre aktuelle regionale aktørar.

Fylkesmannen er eit kompetansesenter generelt og for kommunane spesielt. Vidareutvikling og styrking av kommunane si rolle som landbrukspolitisk aktør og som pådrivar innan landbruksrelatert klimaarbeid og nærings- og samfunnsutvikling er sentrale område. Gjennom oppfølging, rettleiing og kompetanseheving skal Fylkesmannen også bidra til at kommunane har god forvaltningspraksis på landbruks- og matområdet.

Fylkesmannen sine forvaltningsoppgåver knyter seg til økonomiske og juridiske virkemidlar innan jordbruk og skogbruk. Fylkesmannen har det regionale ansvaret for at tilskot på landbruksområdet vert forvalta og kontrollert i samsvar med overordna føresetnader og i høve til gjeldande lover og reglar.

Fylkesmannen samarbeider med ei rekkje andre organisasjonar, fylkeskommunen og kommunane. Næringsutvikling med basis i jordbruk, skogbruk og tilknytte næringar er sentrale samarbeidsområde. Fylkesmannen i Møre og Romsdal samarbeider med Møre og Romsdal fylkeskommune, Innovasjon Norge og kommunane om hoppid.no – ei felles satsing på entreprenørskap.

Kommunane er vedtaksmyndigheit knytt til juridiske og økonomiske virkemidlar, og innstillande myndigheit knytt til bygdeutviklingsmidlane.

5.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet

Fylkesmannen sine fokusområde:

Landbruksmelding for Møre og Romsdal vart vedteke i fylkestinget den 12.12.2012. Her vert det peika på fem viktige utfordringar for landbruket i Møre og Romsdal:

- Utvikle grovfôrproduksjonane
- Halde landbruksareala i hevd
- Stimulere produksjonsmiljø og kvalitet
- Auke rekruttering, bygge kompetanse
- Styrke variert verdiskaping

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Landbruksnæringa er ei viktig næring i Hareid. Landbruket i kommunen er under press, og tala viser kraftig effektivisering i næringa. Analyser frå NILF viser at det er i 2010 var 14,9 årsverk direkte knytt til primærproduksjonen. Kulturlandskapet i Hareid har viktige og populære område for aktivitet og rekreasjon for eit større omland.

Mjølkeproduksjonen er kanskje den økonomisk viktigaste produksjonen, men der er også ein del andre storfé i kommunen og sauehald. Tal mjølkeprodusentar har minka frå 14 i januar 2000 til 3 i januar 2014. Talet på mjølkekyr har også minka kraftig, og buskapane er større i dag enn tidlegare. Mjølkeproduksjonen har også minka, og var ca. 672.000 liter i 2014. 1-2 av mjølkebøndene i Hareid har nesten kvart år kjøpt kvote frå både staten og private. Hareid har i mange år hatt ein betydeleg eggproduksjon. No er der 3 eggprodusentar med til saman 22662 verpehøner. Ein av desse er med i eit selskap som prøver å etablere ei Sunnmørsk merkevare – Sunnmørsegg.

Utvikling i mjølkeproduksjonen i Hareid

Tekst	2000	2003	2011	2013	2014
Tal mjølkeprodusentar	15	7	3	3	3
Tal mjølkekyr	205	116	78	79	91
Produksjon (mill. liter)	1,1		0,59	0,59	0,67
Buskap, storleik i Hareid	13,7	16,6	26,0	26,3	30
Buskap, storleik i Møre og Romsdal	14				24,7

Kjelde: Landbruksdirektoratet

Oversikt over andre produksjonar

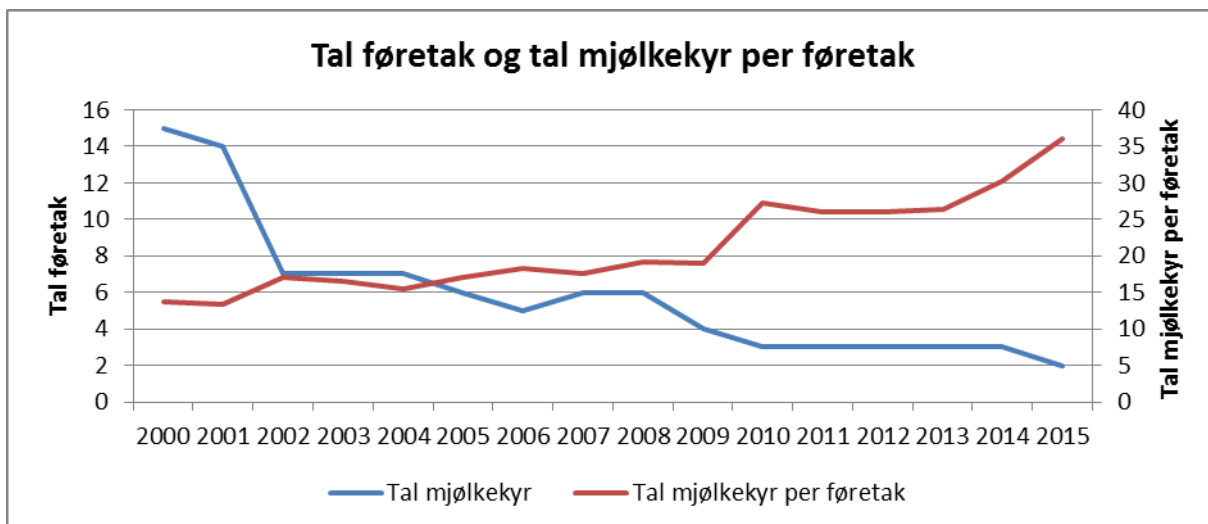
Tekst	2003		2013	
	Tal føretak	Dekar	Tal føretak	Dekar
Grovfôr	38	4578	19	3363

Grovfôrproduksjon er den einaste veksgruppa i Hareid. Ca 1200 dekar har gått ut av produksjon.

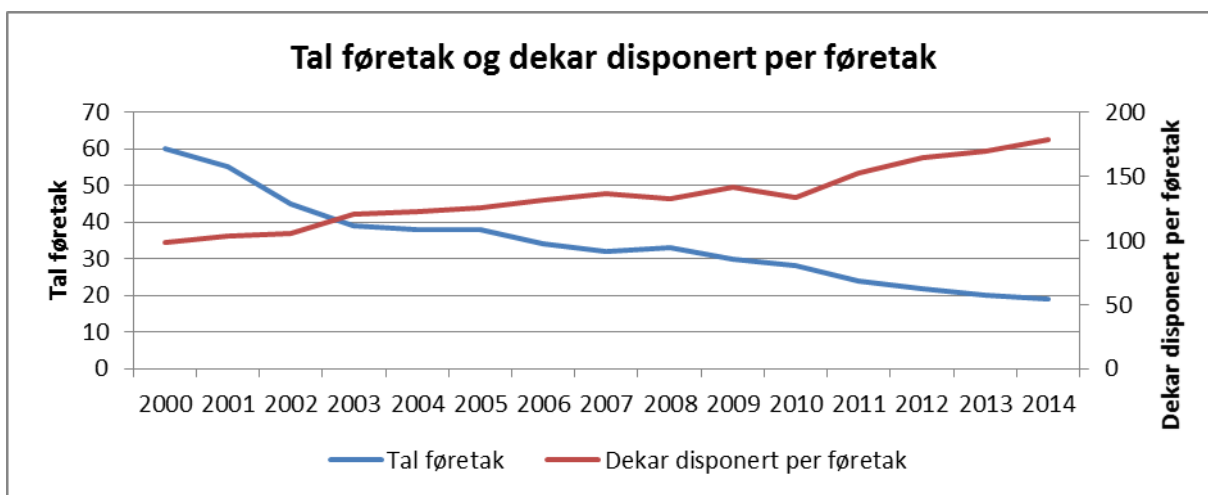
Kjelde: Landbruksdirektoratet

Ammekyr er redusert frå 14 i 2000 til 0 i 2014. Ved sida av storfe er det også om lag 26 sauehaldarar med i alt 746 vaksne sauer, og tal storfe for kjøtproduksjon er om lag 632.

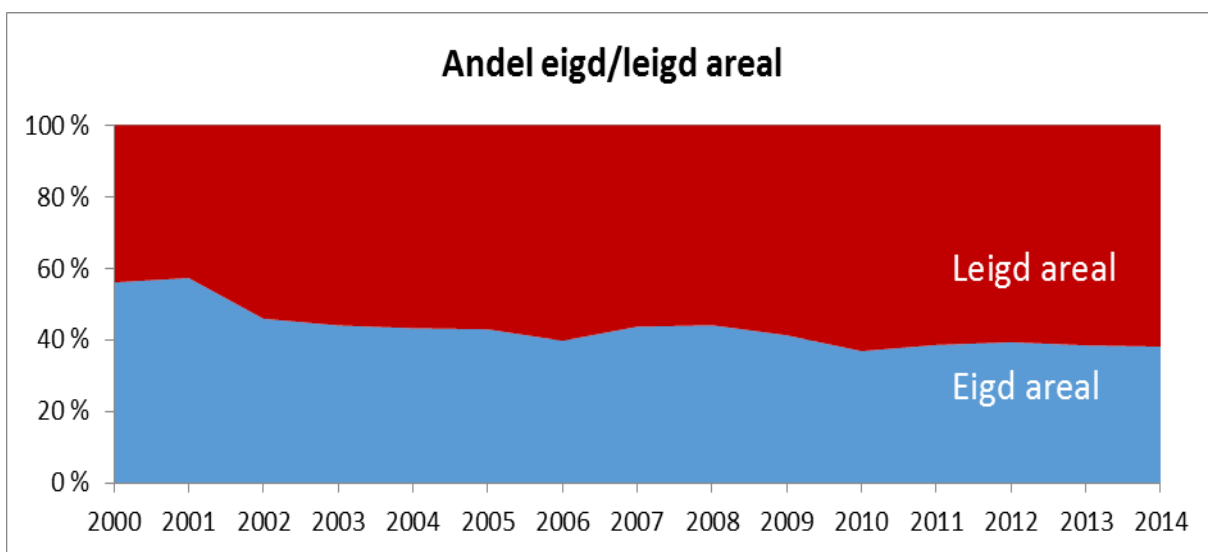
Landbruket i kommunen har dei same utfordringane som fylket elles, lav lønsemd, store strukturendringar og stort investeringsbehov. Landbruket har også utfordringar med rekrutteringa. Mykje leigejord og meir transport er eit aukande problem.

Berre tre mjølkeproduzentar att i Hareid. Søknader om produksjonstilskot per 1. januar. Kjelde: Landbruksdirektoratet

Kvart føretak dreiv vesentleg meir jord i 2014 enn i 2000, særleg frå 2010. Kjelde: Landbruksdirektoratet

Vesentleg større del av jord i drift er no leigd jord, også i Hareid, i 2014 61,9 % mot 43,9 % i 2000. Kjelde: Landbruksdirektoratet

	Jordbrukareal	Tal føretak 2013	Tal mjølkekyr	Mjølkekvote 2013	Avverking snitt siste 3 år m ³	NMSK snitt siste 3 år	Tilskot skogsveg snitt siste 3 år kr	Omdisp dyrka jord 2007-2012 da
1502 MOLDE	12 399	62	442	2 652 000	6 063	118 034	183 761	213
1502 KRISTIANSUND	2 930	14	39	234 000	191	560	13 333	33
1504 ÅLESUND	1 718	20	49	294 000	80	19 692	0	291
1511 VANYLVEN	22 549	122	600	3 600 000	3 741	7 285	36 000	27
1514 SANDE	5 588	31	121	726 000	152	1 320	0	84
1515 HERØY	5 115	58	43	258 000	44	0	0	4
1516 ULSTEIN	4 408	29	136	816 000	723	0	5 500	81
1517 HAREID	3 347	20	85	510 000	1 820	0	0	2
1519 VOLDA	15 749	107	592	3 552 000	8 902	36 432	121 452	501
1520 ØRSTA	34 672	187	1326	7 956 000	31 340	55 810	1 804 968	721
1523 ØRSKOG	4 462	34	189	1 134 000	249	9 620	51 051	52
1524 NORDDAL	11 361	96	373	2 238 000	4 356	4 733	75 833	80
1525 STRANDA	14 778	98	681	4 086 000	6 331	22 380	104 069	89
1526 STORDAL	3 992	28	181	1 086 000	5 329	0	331 670	61
1528 SYKKYLVEN	10 631	72	308	1 848 000	4 254	41 035	70 893	296
1529 SKODJE	3 670	18	156	936 000	5 531	227 834	70 600	69
1531 SULA	691	6	21	126 000	0	1 133	0	2
1532 GISKE	9 123	39	368	2 208 000	0	0	0	127
1534 HARAM	17 139	89	718	4 308 000	1 279	11 176	0	110
1535 VESTNES	17 796	99	759	4 554 000	12 028	77 218	13 057	704
1539 RAUMA	33 956	177	1218	7 308 000	16 896	230 073	423 634	200
1543 NESSET	22 666	106	866	5 196 000	4 240	193 215	190 576	933
1545 MIDSUND	4 911	25	152	912 000	0	0	0	29
1546 SANDØY	3 934	14	250	1 500 000	0	0	0	25
1547 Aukra					263	2 400	0	202
1548 FRÆNA	53 171	196	2910	17 460 000	780	43 349	10 833	488
1551 EIDE	19 494	74	770	4 620 000	1 235	7 558	19 500	276
1554 AVERØY	17 902	88	832	4 992 000	534	13 943	0	141
1557 GJEMNES	24 261	126	1061	6 366 000	3 225	107 224	57 665	248
1560 TINGVOLL	18 847	99	860	5 160 000	12 981	732 986	334 728	496
1563 SUNNDAL	21 433	112	744	4 464 000	8 789	195 880	287 500	33
1566 SURNADAL	35 391	164	1538	9 228 000	16 533	705 661	376 662	76
1567 RINDAL	24 767	95	1404	8 424 000	5 809	230 061	11 022	86
1571 HALSA	14 165	87	540	3 240 000	6 104	256 295	194 076	85
1573 SMØLA	14 381	71	170	1 020 000	0	0	0	28
1576 AURE	21 717	98	724	4 344 000	3 512	79 773	0	0

5.2 Landbruk og bygdeutvikling

Moderne hønsehus i Hareid

Fylkesmannen sine fokusområde:

Kommunen har ei sentral rolle i utvikling av landbruket, både det tradisjonelle landbruket og utvikling av nye bygdenæringar. Fylkesmannen legg vekt på samarbeidet som er etablert med kommunane gjennom hoppid.no, og har forventningar til at kommunen utviklar gode samarbeid mellom tradisjonell landbruksforvaltning og Hoppid-kontoret.

I fylket pågår det fleire utviklingsprosjekt, som Fylkesmannen oppmodar kommunane om å vere proaktive i høve til:

Fylkesmannen og partnerskapen har starta eit rekrutteringsprosjekt, i tillegg til etablerte satsingar på vegval for mjølkeprodusentar, eliteprogram for fôrproduksjon, spesialisert kjøttproduksjon og prosjektsatsinga Fortsatt gardsdrift. Kommunen vert oppmoda om å informere bønder om mulighetene til å delta i prosjekta.

Kommunen bør vere merksam på om det er bygder i kommunen som vil/bør søkje om å bli med i bygdemobiliseringsprogrammet

Kommunen har eit ansvar for å planlegge og legge til rette for utvikling av skognæringa i kommunen.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Fylkesmannen har inntrykk av at landbruksforvaltninga har bra kontakt med produksjonsmiljøa. Det er viktig for jordbruket å ta vare på og utvikle aktive og gode produksjonsmiljø.

Parti frå Hjørungavåg

Fylkesmannen er generelt oppteken av at kommunane skal vere proaktive i høve til utvikling av landbruksnæringa og bygdene generelt, og ønskjer at det skal utviklast gode samarbeid mellom landbruksforvaltning og Hoppid-kontoret.

Hareid kommune har hoppid-kontor gjennom Ålesund kunnskapspark, avdeling Nyskaping, Ulsteinvik, som står for rettleiing i samband med bedriftsutvikling og -etablering. Gjennom hoppid-avtalen får kommunen tilgang til eit viktig rådgivingsnettverk, og gründerane kan søkje om avklaringsmidlar i ein tidleg fase av etableringa. I 2013 fekk 170 gründerar over heile fylket tildelt avklaringspengar.

Det er viktig med godt samarbeid mellom hopp-id-kontoret og landbrukskontoret og kommunen. Når desse er plasserte på forskjellige adresser i distriktet, skaper det særlege utfordringar. Felles møtearenaer er færre, og det krevst meir organisering å møtast, involvere og samhandle.

Hareid har vore med og teke initiativ til eit samarbeid mellom kommunane på søre Sunnmøre om lokal mat – Søre Sunnmøre Matmanifest. Prosjektet inneber kartlegging av lokale matprodusentar og serveringsbedrifter med sikte på å fremje interessa for å produsere og selje lokal mat.

Skogbruk

I Hareid kommune blei det planta drygt 1350 dekar skog i 50-åra, men på dette arealet kan ein regne med at om lag 50 000 m³ tømmer nærmar seg-, eller er hogstmodent. Etter Dagmar og i åra etter er det hogd om lag 10 000 m³ i kommunen, så det finns ressursar på

rot i kommunen. Med økt areal hogstmoden skog i kommunen, auka konkurranse om å kjøpe tømmer generelt i fylket, bør kommunen ta ein kritisk gjennomgang av kommunale vegar for å vurdere om desse kan oppskrivast i høve til krav om aksellast og lengde på vogntog. Kommunen si rolle som utviklingsaktør og tilretteleggar er svært viktig for at skogbruk skal bli ei mest mogleg lønsam næring for skogeigarane.

Fokus og oppmerksomheit rundt aktivitet i skogen, som nå er over i ein haustingsfase, kan sikre inntekter ein tidelegare ikkje har rekna med.

Dialogpunkt:

Kva kan kommunen gjere for å auke/utnytte verdiskapinga og potensialet frå skogbruket?

- Skogsvegar og lunneplassar
- Planting, fornying og skogkultur
- Bruk av skogbruksplaner
- Gjennomgang av veglista (vurdering av kommunale vegar)

5.3 Forvaltningsoppgåver på landbruksområdet

Fylkesmannen sine fokusområde:

Kommunane er vedtaksmynde for juridiske og økonomiske virkemidlar, og gjer innstilling til søknader om tilskot frå bygdeutviklingsmidlane. Fylkesmannen legg vekt på at forvaltninga skal ha god fagleg kvalitet i høve til regelverket innafor dei ulike fagområda. Staten legg større vekt på kontroll no enn tidlegare, og legg vekt på at kontroll særleg skal rettast mot område med stor risiko for at feil kan skje.

Når nye ordningar vert introduserte, har kommunen eit medansvar for å gjere ordningane kjende i næringa.

Jordvern:

Saman med regionale og sentrale myndigheiter har kommunen eit stort ansvar for å ta vare på landbruket sine produksjonsareal gjennom arealforvaltning og kommunen sitt planarbeid.

Kommunen har utarbeidd kart som viser kjerneområde for landbruk. Desse dannar grunnlag for langsiktige utbyggingsgrenser mot landbruksareal. Det er viktig at slike utbyggingsgrenser bli handheva i både planarbeid og i dispensasjonspraksis. Det må også stillast krav om effektiv utnytting av utbyggingsområde.

Landbruksnæringa er avhengig av kommunale tenester med god kapasitet, god kvalitet og rutinar som sikrar effektiv og sikker saksbehandling.

Leigejordsandel på 61,9 prosent gir grunnlag for å presisere kravet til 10-årige leigekontraktar, som ikkje kan seiast opp av jordeigar. Då talet på føretak har gått kraftig ned, er det også viktig å sjå til at driveplikta blir oppfylt. Det er ynskjelig at kommunen prioriterer oppfølging av driveplikta, slik at dei som driv aktivt landbruk leiger areala på langsiktig kontrakt. Slik vil areala dekke eit behov for tilleggsjord, samstundes som dei blir haldne i hevd. Kommunen viser til at det blir sendt ut orienteringsbrev til alle som nyleg har overteke eigedom med jordbruksareal (eigedomsskifte). Kommunen har også hatt egne orienteringsmøte om dette. Oppfølging av driveplikta har likevel vist seg som utfordrande, bl.a. på grunn av manglande ressursar.

Digitalisering av gardskart har gitt kommunen kart med langt betre kvalitet enn før, både eigedomsgrenser og arealtilstand på jordbruksareal. Frå feltkurs om gardskart. Foto: Arnold Hoddevik

Tilskotsforvaltning

Fylkesmannen fører årleg kontroll med kommunane si forvaltning. Vi hadde forvaltningskontroll Søre Sunnmøre Landbrukskontor, inkludert Hareid i 2010 og 2013. Fylkesmannen hadde lite å merke til dei kontrollerte sakene. Kommunen må følgje opp kontrollrapporten. Kommunen må aktivt marknadsføre SMIL-midlane (Spesielle miljøtiltak i jordbruket) og den nye ordninga med tilskot til drenering av jordbruksjord.

SMIL: (Spesielle miljøtiltak i jordbruket)

2014: Tildelt tilskotsramme dette året var kr.110.000 Kommunen har også drege inn noko midlar på saker med utgått arbeidsfrist, og dei er løyvde på nytt. Samla løyving til 4 søknader var kr. 123.400. Tildelt ramme for 2015 er kr 80.000

Drenering:

2014: Tildelt ramme var kr 54.000. Kr 54000 vart løyvt i tilskot til 4 søknader. Tildelt ramme for 2015 er kr 50.000.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

- Landbruksforvaltninga i kommunen har brei og allsidig landbrukskompetanse. Kommunen har god oppfølging av SMIL- og dreneringssakene.

Dialogpunkt

- Nytt regionalt miljøprogram for Møre og Romsdal vart innført i 2013. Er det alle som utnyttar muligheitene gjennom Regionalt Miljøprogram?
- Er det gode rutinar for risikobasert kontroll og oppfølging av eventuelle avvik knytt til produksjonstilskot og anna tilskotsforvaltning?

Kap. 6 – Oppvekst og utdanning

Fylkesmannen skal bidra til at den nasjonale utdanningspolitikken blir følgt opp.

- Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringer på fagområdet
- Barnehage
- Grunnskule

6.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringer på fagområdet

Barn og unge har plikt til grunnskuleopplæring, og rett til ei offentlig grunnskuleopplæring. Noreg har tiårig obligatorisk grunnskule som blir finansiert av kommunane. Barna tek til på skulen det året dei fyller 6 år. All ungdom mellom 16 og 19 år har rett til vidaregåande opplæring. Elevane kan velje mellom yrkesførebuande eller studieførebuande program, og opplæringa blir finansiert av fylkeskommunen.

Fylkesmannen skal bidra til at den nasjonale utdanningspolitikken blir følgt opp av fylkeskommunale, kommunale og private skuleeigarar. Vi skal vere ein ressurs og eit serviceorgan for kommunar, fylkeskommunar og andre med oppgåver innanfor opplæring, til dømes private skular, studieforbund og folkehøgskular.

Fylkesmannen skal dessutan bidra til å ivareta rettane og rettsvernet til elevar, føresette, lærlingar og deltakarar i vaksenopplæringa.

6.2 Barnehage

Barnehagen skal vere ei pedagogisk verksemd som gir barn under skulepliktig alder gode tilhøve for utvikling og aktivitet. Alle kommunar har ei lovfesta plikt til å tilby nok barnehageplassar, og kommunane har også ansvar for å finansiere barnehagane.

Fylkesmannen skal medverke til å nå dei nasjonale måla for barnehagepolitikken.

Fylkesmannen skal mellom anna:

- utføre tilsyn
- gi generell informasjon og rettleiing
- sikre rettar gjennom behandling av klager og andre enkeltsaker
- leggje til rette for og vere pådrivar i arbeidet med å betre kvaliteten
- forvalte statlege tilskot
- medverke til tverrfagleg samarbeid

Fylkesmannen sine fokusområde:

Retten til barnehageplass: Fylkesmannen skal følgje opp kommunane og sjå til at dei oppfyller retten til barnehageplass.

Rekruttering: Fylkesmannen skal prioritere og sette i verk tiltak for auka rekruttering til barnehagelæreryrket.

Likestilling: Fylkesmannen skal bidra med å auke rekrutteringa av menn til barnehagelæreryrket.

Innhaldet i barnehagen og utviklinga av kvalitet i barnehagen: Fylkesmannen skal på fleire området arbeide med tiltak for å auke kvaliteten i barnehagane, mellom anna:

- bidra til vidareføring av satsinga *Vennskap og deltakelse* - kompetansesatsing for barnehagetilsette til dømes tiltak for å ta i vare mangfalds- og likestillingsperspektivet
- bidra til implementering av rettleiaren *Barns trivsel – voksnes ansvar* - gjennom samarbeid med relevante aktørar
- informere om tiltaka for rettleiing av nyutdanna barnehagelærarar

Økonomisk likeverdig behandling: Prioritere informasjon knytt til kommunane sin praktisering av forskrift om likeverdig behandling ved tildeling av offentlege tilskot til ikkje-kommunale barnehagar

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Retten til barnehageplass:

Ut frå Fylkesmannen si vurdering oppfyller kommunen retten til barnehageplass.

Rekruttering:

Kommunen hadde 26,5 prosent av styrarar og pedagogiske leiarar på dispensasjon frå utdanningskravet i des. 2013. Det betyr 9 av 34 på dispensasjon. Hareid kommune synest såleis å ha betydelege utfordringar med å få rekruttert kvalifisert personell til barnehagane. Sett i forhold til SSB sine prognosar for befolkningsutviklinga, vil behovet for tilsette i barnehagane vere aukande på lang sikt (2020-2040), med pluss 11 tilsette i 2020, og pluss 3 fram mot 2040. Dette i forhold til dagens bemanningsnivå, og erstatning av tilsette som sluttar eller går av med pensjon kjem i tillegg.

Likestilling:

I basisverksemda med styrarar, pedagogiske leiarar og assistentar er det i barnehagane i Hareid 3,5 % menn, altså 3 av 86, mot fylkessnittet på 4,5%

Innhaldet i barnehagen og utviklinga av kvalitet i barnehagen:

Fylkesmannen sin kjennskap til innhaldet i barnehagesektoren kjem i det vesentlege frå klagesaker, gjennomførte tilsyn og kontakt i samband med tildeling av utviklingsmidlar, konferansar, møte m.m..

FM hadde særskilt møte med Hareid kommune for nokre år sidan, då det viste seg at dei ikkje kom til å oppfylle retten til barnehageplass. Utdanningsdirektoratet og KD kom også på banen. FM følgde opp, og situasjonen vart løyst.

Ved Fylkesmannen sitt tilsyn med kommunen som barnehagemynde i 2013 vart det gitt pålegg i forhold til godkjenningsspraksis og utøvinga av tilsyn med barnehagane i kommunen. Hareid fekk tildelt ordinære kompetansmidlar 2014, på bakgrunn av plan. Dei deltek i det gode samarbeidet i det regionale barnehagenettverket på Søre-Sunnmøre («7-stjerna»).

Økonomisk likeverdig behandling:

I Hareid kommune er det 4 kommunale barnehagar og 1 ikkje-kommunal. Praktiseringa av forskrift om likeverdig økonomisk behandling av ikkje-kommunale barnehagar er såleis eit aktuelt tema også i Hareid.

Nøkkeltal for barnehageområdet for 2013 (2014-tala er endå ufullstendige)

Indikatorar	1517 Hareid	KOSTRA gr. 1	M&R	Landet u/ Oslo
Del av barn 1-5 år med barnehageplass	88,4	87,4	92,6	90,8
Del av barn i barnehagane som er minoritetsspråklege	14,2	8,5	9,2	11,2
Del av barn i barnehagar i kommunale barnehagar	50	62	49	50
Del av tilsette med førskolelærarutdanning	27,3	30,5	30,2	34,1
Del av assistentar med fagutdanning eller tilsvarende	25	36	29	30
Del av tilsette i barnehagane som er menn	3,5	5,8	4,2	7,6
Barn per årsverk i kommunale b.h.g.	6,1	6,2	6,1	6,2
Barn per årsverk i private b.h.g.	7,4	6,7	6,5	6,5
Korrigerte brutto driftsutgifter til kommunale barnehagar per korrigert opphaldstime (kr)	50	53	53	54
Kommunale overføringar av driftsmidlar til private barnehagar per korrigert opphaldstime (kr)	2	26	36	39
Styrka tilbod etter barnehagelov(koetra-funksjon 211) og spesialpedagogisk hjelp etter opplæringslov (§ 5-7)				
Andel av barn i barnehagar som får ekstra ressursar til styrka tilbod (f 211)	21,3	14,4	15	16,4
Brutto driftsutgifter per barn som får ekstra ressursar etter funksjon 211	48899	50842	67095	61037
Andel barn i barnehagar med spesialpedagogisk hjelp etter oppl. § 5-7	2,2		2,8	2,2
Årstimar hjelp per barn etter § 5-7	574		424	548
Fordeling av timar på (spesial)pedagog/ assistent etter § 5-7	40/60		37/63	55/45

Dialogpunkt

- På kva måte arbeider ein for å auke talet på kvalifiserte medarbeidarar? Korleis arbeider kommunen for å motivere for utdanning?
- «Dialogpkt_bhg» Kva utfordringar har kommunen opplevd som både barnehageeigar og –myndigheit?

6.3 Grunnskule

Med grunnopplæring meiner vi grunnskule og vidaregåande opplæring. Opplæring på grunnskulenivå er eit kommunalt ansvar, medan fylkeskommunen har ansvar for opplæringa på vidaregåande nivå. I tillegg kan private skuleeigarar tilby grunnopplæring.

Fylkesmannen medverkar til kvalitetsutvikling av grunnopplæringa gjennom rapportering, vurdering og rettleiing. Fylkesmannen utøver dessutan tilsyn, ser til at vedtak er lovlege og handsamar klagesaker knytt til grunnopplæringa.

Fylkesmannen koordinerer avvikling av sentralt gjeve eksamen i vidaregåande opplæring.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Læringsmiljø: Elevane har rett på et læringsmiljø som fremmar helse trivsel og læring (jf opplæringslova § 9a-1. Status på området kan indikerast gjennom resultat frå elevundersøkinga for indikatorar relatert til læringsmiljøet.

Fylkesmannen har i perioden frå hausten 2010 og fram til 2014 ført tilsyn med kor godt skulane arbeider med skulemiljøet på områda førebygging, individuelt retta arbeid og brukarmedverknad. FM har gjennom prosjektskjønnsmidlar i 2011 og 2012 støtta prosjekt som siktar mot å utvikle skulane sitt systematiske arbeid med temaet.

I 2015 vil Fylkesmannen føre vidare arbeidet mot mobbing og krenkande åtferd gjennom målretta tiltak.

Ressurssituasjonen: Fylkesmannen følgjer med på utviklinga av ressursbruken i skulen, også kor stor del av elevar som får spesialundervisning og kor stor del av ressursane som blir brukt til spesialundervisning kontra ordinær opplæring. Ein auke i bruken av spesialundervisning som medfører reduksjon av ressursar til ordinær opplæring er etter FM si vurdering ei uønskt utvikling. FM har dei siste åra presentert statistikk på området på arenaer med kommunane og sett fokus på utviklinga.

FM har gjennom prosjektskjønnsmidlar i 2011, 2012 og 2013 støtta prosjekt som siktar mot å forbetre kommunane, skulane og PPT sitt arbeid med spesialundervisninga.

Tilstandsrapporten og skuleeigar sitt ansvar: Fylkesmannen har fokus på at skuleeigar brukar tilstandsrapporten etter opplæringslova § 13-10 som grunnlag for drøftingar og når ei skal ta avgjerder på politisk skuleeigarnivå.

Fylkesmannen samarbeider med KS og M&R fylkeskommune om skuleeigarprogrammet «Den gode skuleeigar» som blir gjennomført i 2013 og 2014.

Vurdering for læring: Overordna målsetting er å legge til rette for at skuleleigar og skular kan vidareutvikle ein vurderingskultur og ein vurderingspraksis som har læring som mål. Dette er ei fireårig satsing som har vart frå hausten 2010. Møre og Romsdal er med i 4. pulje som starta våren 2013. Satsinga viser seg å ha vore vellukka no bestemt vidareført slik at fleire får høve til å vere med på dette utviklingsprogrammet.

Ungdomstrinnssatsinga: På grunnlag av Meld. St. 22 Motivasjon – mestring – muligheter (Ungdomstrinnsmeldiga), er det frå sentralt hald utarbeidd ein eigen strategi for gjennomføring av satsinga på ungdomstrinnet i fem år framover. Målsettinga er eit meir praktisk, variert, relevant og utfordrande ungdomstrinn som skal auke elevane sin motivasjon og læring. Regjeringa gjer tre hovudgrep som skal bidra til dette: innføring av valfag, auka fleksibilitet og prioriterte verkemiddel for utvikling av forbetra undervisning i den ordinære opplæringa.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Læringsmiljø:

Ved å bruke prosentil som mål kan ein sjå korleis skulane i kommunen grupperer seg i forhold til alle skulane i landet.

Forklaring:

Prosentilar er oppgitt som tal mellom 1 og 5. 1 = mellom dei 20% med lågaste mobbetal landet, 2= mellom dei 40 % lågaste, 3= 60%, 4=mellom dei 40% høgaste tala og 5=mellom dei 20% med høgaste mobbetal i landet.

Tala for skulane i Hareid dei siste 5 åra er slik:

7. trinn:

Skule	Prosentil 2013	2012	2011	2010	2009
Bigset skule	4	1	1	4	3
Hareid skule	3	3	2	Ikkje deltatt	2
Hjørungavåg skule	1	5	4	Ikkje deltatt	4

10. trinn:

Skule	Prosentil 2013	2012	2011	2010	2009
Hareid ungdomsskule	2	3	3	2	4

Ressurssituasjonen:

Hareid har inneverande skuleår andel elevar med spesialundervisning høgare enn snittet med 10,4 %. Landsnittet er 8,4 %. I perioden frå 2005 til 2014 har talet variert mellom 5,9 % og 10,6 %.

I same perioden frå 2005 og fram til no har den samla lærartettleiken vore omtrent uendra i og med at gjennomsnittleg gruppestorleik har vore omtrent uendra. Hareid brukar ein større del av lærartimane til spesialundervisning enn snittet, ca. 24,6 % mot lands- og fylkessnitt på ca. 18%.

To av skulane i kommunen har, ut frå rapporteringa i GSI hausten 2014, eit minstetimetall som ligg betydeleg under eit nivået som er å rekne som eit minimum med lærarressursar til ordinær undervisning for å kunne ha ei pedagogisk og tryggleiksmessig forsvarleg klassedeling. **Dersom denne rapporteringa er korrekt er dette å rekne som regelbrot.** Dette gjeld for Bigset skule og Hareid skule. Dei to andre kommunale skulane ligg godt over eit slikt minstenivå.

Vurdering for læring:

Hareid kommune har kome med i satsinga *Vurdering for læring* no i pulje 6. Denne nasjonale satsinga går ut på å auke kvaliteten på elevvurderinga, som eit verkemiddel til betre læring for elevane. Det er meininga at deltakande kommunar også skal bidra til spreining av kunnskapen dei får gjennom satsinga til andre. Skulane i Hareid synest å vere godt motivert for å delta og satsinga er godt forankra i organisasjonen.

Ungdomstrinnsatsinga:

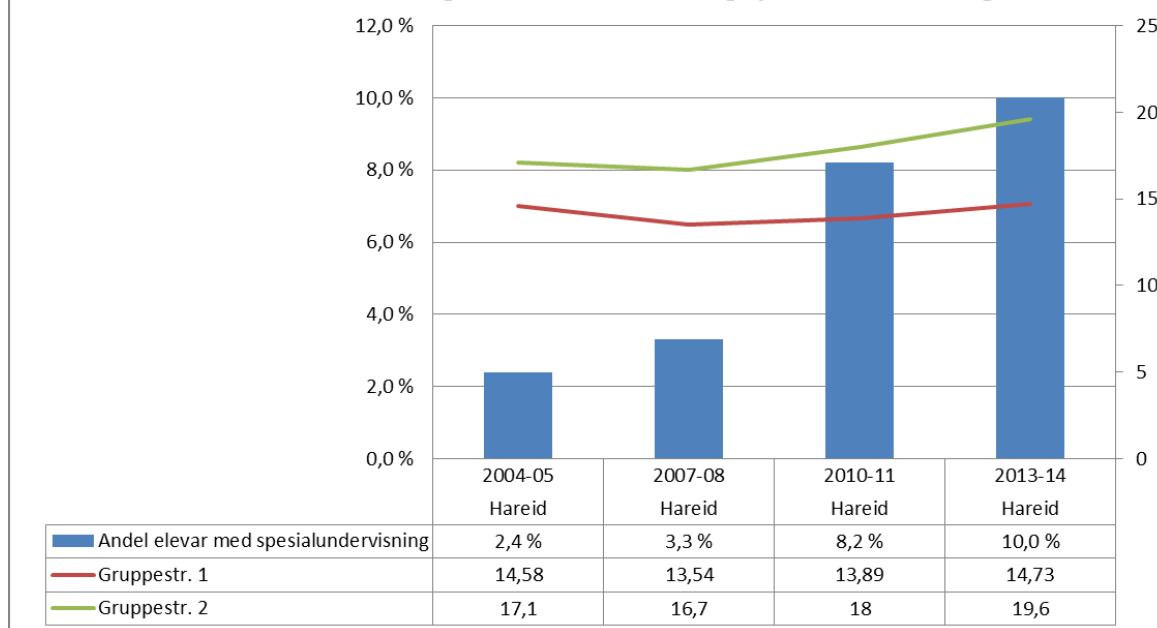
Satsinga kom i gang frå og med hausten 2013, og kommunane vart våren 2013 invitert til ei kartlegging av kompetansebehov innanfor dei prioriterte områda. Det vil bli gitt tilbod om støtte til skulebasert kompetanseutvikling til alle ungdomsskulane i landet med oppstart anten hausten 2013, 2014, 2015 eller 2016. Det blir viktig at kommunane, ut frå eigne planar og behov, legg opp ein eigen strategi for satsinga. Det bør der klargjerast om og korleis dei vil utnytte tilboda om støtte frå eit høgskulemiljø, og korleis dei legg opp utviklinga av ungdomstrinnet også utanom perioden på tre semester der dei får ekstern bistand. Hareid er no med i pulje 4 og starta opp med bistand frå høgskulemiljø frå og med hausten 2014 og i tre semester framover. Tilbod om slik bistand gjekk ut til kommunen frå Utdanningsdirektoratet.

Nøkkeltal for grunnskoleområdet for 2013 (2014-tala er endå ufullstendige)

Indikatorar	1517 Hareid	KOSTRA -gruppe 1	M&R	Landet u/ Oslo
Elevar per kommunal skule	145	158	170	210
Gjennomsnittleg gruppestorleik, 1.-10.årstrinn	14,7	12,3	13,2	13,5
Del av elevar i grunnskolen som får spesialundervisning	10,1	9,5	8,9	8,4
Del av elevar i grunnskolen som får særskilt norskopplæring	9,8	3,2	4,5	5,7
Del av timar til spesialundervisning av lærartimar totalt	25,5	21,2	18	17,8
Del av elevar i grunnskolen som får tilbod om skoleskyss	19	49	29	24
Gjennomsnittleg grunnskolepoeng	34,8	..	40,1	40
Andel elevar med direkte overgang frå grunnskole til vidaregåande opplæring	98,3	98	98,3	98

Utviklinga av prosentdel elevar med spesialundervisning sett opp mot lærartettleik (gruppestorleik) dei siste ni åra.

Utviklinga av lærartettleiken og spesialundervisninga

Dialogpunkt

- Korleis forklarar kommunen at det etter GSI-tala blir gitt for lite ressursar til ordinær undervisning ved to av skulane?
- Kvifor har andel elevar med spesialundervisning og ressursbruken til dette auka så sterkt i løpet av dei siste 10 åra?

Kap. 7 – Helse og sosial

- Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet
- Kommnehelse
- Pleie og omsorg
- Gjennomføring av helsehjelp med tvang
- Psykisk helsearbeid
- Rusfeltet
- Sosialtenesta
- Barnevern

7.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet

Fylkesmannen er eit forvaltnings- og kompetanseorgan og skal medverke til å gjennomføre nasjonal politikk i helse- og omsorgssektoren regionalt og iverksetting av sektorpolitikken gjennom kommunane. Fylkesmannen skal drive rådgiving mot sentrale myndigheiter,

kommunane, fylkeskommunane, helseføretaka, frivillige organisasjonar og befolkninga. Dette inneber blant anna å informere, rettleie og gi råd innan helse- og omsorgslovgivinga, sosiallovgivinga og barnevernlovgivinga.

Gjennomføring av samhandlingsreforma vil krevje ekstra merksemd i åra framover. Vidare har Fylkesmannen oppgåver knytt opp mot kvalitetsutvikling og prioritering i helse- og omsorgstenesta. Fylkesmannen har gjennom eit eige fullmaktsbrev fullmakt til å forvalte ulike tilskotsordningar.

Fylkesmannen skal, som tilsynsmyndigheit, ha kunnskap om barns oppvekstforhold, befolkningas levkår, helsemessige forhold i befolkninga og behov for barnevernstenester, sosiale tenester i Nav og helse- og omsorgstenester. Fylkesmannen skal vidare kontrollere om tenestene blir utøvd i tråd med krav i barnevernlova, lov om sosiale tenester i Nav, lov om kommunale helse- og omsorgstenester, spesialisthelsetenestelova m.v. og gripe inn overfor verksemdar som utøver sine tenester i strid med lovgivinga. Fylkesmannen skal føre tilsyn med alt helsepersonell og anna personell i kommune- og spesialisthelsejeneste som yter helse- og omsorgstenester.

7.2 Kommnehelse

Dette delkapitlet omhandlar kommunens lovpålagde ansvar for legetenester og øyeblikkeleg hjelp, helsestasjonstenester, skulehelsetenester og førebyggande helsearbeid. Desse tenestene er forankra i *Lov om kommunale Helse- og omsorgstenester*.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Legetenester:

- Fylkesmannen har eit følgje-med ansvar når det gjeld forsvarlege legetenester og tilstrekkeleg legedekning i kommunane.
- Fylkesmannen fylgjer med i utviklinga av nye tilbod om øyeblikkeleg hjelp i kommunane (ø-hjelp), korleis tilboda blir organisert og korleis samarbeidet med helseføretaket sikrar trygge tenester for befolkninga.
- Fylkesmannen fylgjer også med på prosessar omkring organisering av legevaktstenester. Frå 2014 skal også nytt digitalt naudnett innførast i Møre og Romsdal. Fylkesmannen stiller seg positiv til legevaktssamarbeid, og er av den oppfatning at dette vil samla sett gjere tenestene meir robuste og kvalitetsmessig sett betre.

Førebyggande helsetenester:

Fylkesmannen har fokus på førebyggande helsetenester og forvaltar tilskotsmidlar til etablering og vidareutvikling av frisklivssentral i kommunane.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Fastlegetenesta og klagesaker:

I følge HELFO har Hareid kommune fem fastlegelister. Per 24. april 2015 har to av listene ledige plassar. Antall ledige plassar på dei listene er 86 og 88.

Fylkesmannen har i 2014 og 2015 behandla to tilsynssaker mot Hareid kommune, ei på Hareid sjukeheim og ei på fastlege ved Hareid legesenter. I saka om Hareid sjukeheim blei det ikkje påvist lovbrøt, medan saka mot fastlegen er sendt til Statens helsetilsyn for vidare behandling.

Fylkesmannen har ikkje behandla nokon rettigheitsklager frå kommunen i 2014 og 2015.

Helsefremjande og førebyggande arbeid

Gjennom føringane av samhandlingsreforma og nytt lovverk skal kommunen ha tilbod om helsefremjande og førebyggande tenester for innbyggjarane. Hareid kommune har ikkje etablert frisklivssentral.

Helsestasjonsteneste og helseteneste i skolen

Kommunen har 2,9 årsverk i alt til førebygging, helsestasjon og skolehelseteneste i 2013. Talet på årsverk er redusert frå 4,4 årsverk i 2011 til 2,9 årsverk i 2013. Kommunen har etablert helsestasjon for ungdom (kjelde: Kostra).

Hareid kommune får kr 467 000 til styrking av helsestasjon- og skolehelseteneste innan dei fire inntekter for 2015.

Fylkesmannen har ikkje hatt klager, eller tilsyn med helsestasjon- og skolehelsetenesta på fleire år, og er ikkje kjent med kvaliteten på områda.

Dialogpunkt

- Korleis vurderer kommunen tilgangen på fastlege i kommunale oppgåver, eksempelvis sjukeheim, helsestasjon, miljøretta helsevern, både no og i dei komande åra?
- Korleis vil ev. kommunen i framtida sikre dekning av fastlegar?
- Kva er den største utfordringa kommunen ser når det gjeld kommunal ø-hjelp, her under organisering av akutt plassar, legevaktsteneste med digitalt nødnett, legevaktsbemanning og ambulansetenester?
- Korleis sikrar kommunen tilbod om helsefremjande og førebyggjande tenester for alle innbyggjarane?
- Kva er den største utfordringa for kommunen i arbeidet med helsefremjande og førebyggjande tiltak?
- Kva plan har kommunen for styrking av helsestasjon- og skolehelsetenesta i 2015?

7.3 Pleie og omsorg

Dette delkapitlet omhandlar kommunens lovpålagde ansvar for helsetenester i heimen, personleg assistanse, her under praktisk bistand og opplæring, støttekontakt, plass i institusjon, her under sjukeheim og avlastningstiltak. Desse tenestene er forankra i *Lov om kommunale Helse- og omsorgstenester*.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesmannen har mange oppgåver knytt til dette tenesteområdet, mellom anna gjennom den nasjonale satsinga Omsorgsplan 2015, som no er utvida til 2020 – Morgondagens omsorg.

Demensplan 2015

Til grunn for demensplanen ligg ei erkjenning av at dagens omsorgsteneste ikkje i stor nok grad er bygd og tilrettelagt for personar med demens. Det gjer at dei næraste åra er naudsynt med endringar både i høve til omsorgstenesta si kompetanse, organisering og fysiske utforming. Demensplanen løfter fram tre hovudsatsingsområde: *dagaktivitetstilbod, betre tilpassa butilbod, samt auka kunnskap og kompetanse*. Demensplanen har tydelege mål som skal vere nådd ved planperiodens slutt i 2015.

Kompetanseløftet 2015 (K2015) er regjeringa sin kompetanse- og rekrutteringsplan for dei kommunale omsorgstenestene. Med betydeleg fleire eldre og andre med behov for omsorgstenester og færre i yrkesaktiv alder, går aldersbereevena ned. Kompetanseløftet inneheld strategiar og tiltak som skal bidra til å sikre tilstrekkeleg, kompetent og stabil bemanning i omsorgstenestene. Det skal bidra til å møte utfordringane Norge står framfor knytt til den demografiske utviklinga og det framtidige sjukdomsbilete i befolkninga. Tilskot frå K2015 har søknadsfrist 01.april og 01. september, og blir tildelt i juni og oktober.

Kvalitet og pasientsikkerheit i helse- og omsorgstenesta

Det konkrete arbeidet for å betre kvaliteten i helse- og omsorgstenestene må i all hovudsak skje i verksemdene. Systematisk kvalitets- og pasientsikkerheitsarbeid er eit ansvar for leiarar på alle nivå i tenesta. Arbeidet må forankrast hos og blir etterspurt av toppleiinga, men spesielt leiarar som arbeider nær pasienten har ei nøkkelrolle. Det overordna mål for kvalitets- og pasientsikkerheitsarbeidet er:

- eit meir brukarorientert helse- og omsorgstilbod
- auka satsing på systematisk kvalitetsforbetring
- betre pasientsikkerheit og færre uønska hendingar

Koordinerande eining

Føremålet med koordinerande eining for habilitering og rehabilitering er å medverke til at brukarar som har behov for tenester frå fleire ulike tenester frå fleire aktørar skal få eit heilskapleg tenestetilbod. Det er krav om at koordinerande eining skal vere synleg, tilgjengeleg og etablert.

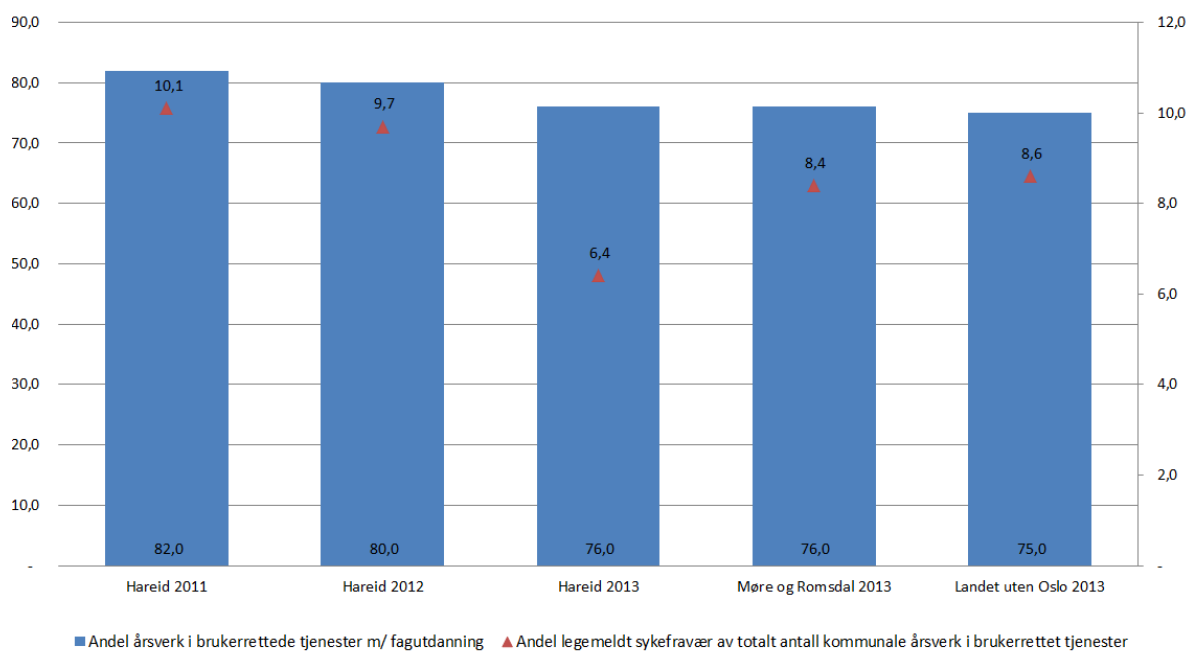
Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Demensomsorg

Framtidige omsorgsutfordringar skal stå på dagsorden i det ordinære kommuneplanarbeidet. Det vil bidra til langsiktig planlegging og prioritering av omsorgstenesta generelt og demensomsorga spesielt. Hareid kommune har demensteam, skjerma eining og har gjennomført pårørandskule. Kommunen har ikkje eigen demensplan, dagaktivitetstilbod eller bukollektiv.

Andel årsverk i brukarretta tenester m/ fagutdanning(Enhet %)

Det er eit mål for Kompetanseløftet 2015 i vårt fylke, at 90 prosent av dei tilsette i brukarretta pleie- og omsorgsteneste skal ha helse- og sosialfagleg utdanning. Det er eit ambisiøst mål, som krev felles initiativ frå både utdanningsinstitusjonar og kommunar. Hareid kommune har 76 prosent andel årsverk i brukarretta tenester med fagutdanning, ein reduksjon på seks prosent frå 2011. Det er høgare enn gjennomsnittet for landet og på same nivå som Møre og Romsdal.

Andel plassar i einerom i pleie- og omsorgsinstitusjonar (Enhet %)

Kommunar i Møre og Romsdal	2011	2012	2013
Hareid	92,2	91,8	96
Møre og Romsdal	95,2	93,9	92,7
Landet	93,8	93,5	93,8

Hareid kommune har 96 prosent andel plassar i einerom. Fylkesmannen er av den oppfatning at det er viktig å halde fast på den tydelege nasjonale målsettinga om at personar som skal bu på institusjon over lengre tid, skal få tilbod om eige rom. Dette er også forankra i Forskrift om kvalitet i pleie og omsorgstenestane, som seier at kommunen skal utarbeide

skriftlege nedfelte prosedyrar som søkjer å sikre at brukarar av pleie- og omsorgstenester får tilfredsstilt grunnleggande behov som tilbod om eige rom ved langtidsopphold.

Legetimar pr. veke pr. bebuar i sjukeheim

<u>Region</u>	<u>2011</u>	<u>2012</u>	<u>2013</u>	<u>Legetimer per uke per beboer - lokal norm 2008</u>
Hareid	0,23	0,37	0,43	0,18
Møre og Romsdal	0,33	0,38	0,40	
Landet	0,39	0,43	0,46	

Indikatoren viser gjennomsnittleg tal på legetimar pr. veke pr. bebuar i sjukeheim og buform med heildøgns omsorg og pleie. 0,25 timer tilsvarar 15 min. pr beboar.

Alle kommunane skal ha ein eigen lokal norm for legedekning på sjukeheim. Hareid kommune sette 0,18 legetimar pr. veke pr. bebuar som lokal norm i 2007. Kommunen hadde 0,43 legetimar per veke per bebuar i 2013. Hareid kommune ligg lågare enn gjennomsnittet for landet og høgare enn Møre og Romsdal.

Det er framleis grunn til å ha eit sterkt fokus på utviklinga når det gjeld legetid i sjukeheimar og i pleie- og omsorgstenestene elles, spesielt med tanke på at bebuarane i sjukeheim ofte har fleire og meir komplekse helseproblem. Det er om lag 75- 80 % av bebuarane som har kognitiv svikt eller ein demenssjukdom. Kortare liggetid på sjukehus, auka vektlegging av korttids- og rehabiliteringsopphald og styrking av palliativ behandling stiller òg større krav til medisinsk-fagleg kompetanse i sjukeheim. Etter innføringa av Samhandlingsreforma er utbygging av akuttplassar og lokalmedisinske senter viktige verkemiddel for kommunane.

Dialogpunkt

- Har kommunen planer om å etablere dagaktivitetstilbod?
- Har kommunen riktig normtall på legetimar pr. veke pr. bebuar i sjukeheim i 2015, basert på risiko- og behovsvurdering?
- Kva gjer kommunen for å auke andel årsverk med fagutdanning?
- Kva pasientgruppe er det som har minst fagutdanna personell?

7.4 Gjennomføring av helsehjelp eller omsorgstenester med tvang

Å yte helsehjelp eller omsorgstenester ved bruk av tvang er eit inngrep i pasienten sin sjølv-
råderett. Difor er rettstryggleiken særst viktig ved denne typen tiltak. Fylkesmannen skal sjå
til at regelverket er fylgt, og at det blir fatta vedtak om tvungen hjelp der dette er aktuelt.

Delkapitlet omhandlar tvang etter:

- Pasient- og brukarrettighetslova kap. 4A
- Helse- og omsorgstenestelova kap. 9

Fylkesmannen sine fokusområde:

Pasient- og brukarrettighetslova kap. 4A:

Pasient- og brukarrettighetslova kapittel 4A vart iverksett 01.01. 2009. Regelverket skal sikre
at personar utan samtykkekompetanse, som motsett seg helsehjelp skal ha sin rettstryggleik
ivaretatt. Fylkesmannen driv opplæring og rettleiing, samt etterprøver vedtak og behandlar
klager.

Helse- og omsorgstenestelova kap. 9:

Fylkesmannen si hovudoppgåve i høve til bruk av tvang og makt overfor personar med
psykisk utviklingshemming er sakshandsaming av kommunane sine vedtak om bruk av tvang
og makt og avgjerder om skadeavverjande tiltak i naudsituasjonar.

Gjennom si sakshandsaming og ved ulike tilsyn får Fylkesmannen kjennskap til kommunane
sin praksis på dette området. Dei siste åra har det vore fokusert på korleis kommunane kan
sikre kvaliteten i tenestene til personar med psykisk utviklingshemming. Det er særleg lagt
vekt på kva tiltak som kan settast i verk for å fylle lova sine krav om kvalifisert personell. I
2014 vil Fylkesmannen gjennom sitt utviklingsarbeid fokusere på lova sine krav til tenester
som er fagleg og etisk forsvarleg, samt kravet om å arbeide med å finne andre løysingar enn
bruk av tvang og makt.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Pasient- og brukarrettighetslova kap. 4A:

Fylkesmannen har fått kopi av 7 vedtak frå Hareid i 2014. Eit sentralt spørsmål er om
regelverket er tilstrekkeleg kjent for alle aktuelle tenesteytarar i kommunen.

Helse- og omsorgstenestelova kap 9:

Per 01.01.2014 er det rapportert om 14 personar med psykisk utviklingshemming over 16 år
i Hareid kommune. Hareid kommune har gjort vedtak om systematisk bruk av tvang og makt
i helse- og omsorgstenestene overfor ein person. Ut over dette er ikkje Fylkesmannen kjent

med at det er nytta tvang og makt overfor personar med psykisk utviklingshemming i Hareid kommune.

Dialogpunkt

- Korleis sikrar kommunen at regelverket knytt til avgjerd om bortfall av samtykkekompetanse og tvang, er kjent og etterlevd i heile personalgruppa?
- Korleis blir kunnskap om regelverket overført til andre tenesteområde i kommunen?

7.5 Psykisk helsearbeid

Dei kommunale helse- og omsorgstenestene omfattar tenester etter behov uavhengig av brukarens diagnose. Kommunen må derfor sjå til at tilbodet til personar med psykiske helseproblem har omfang og kvalitet i samsvar med behovet. Kommunen må også syte for at tenestene har den kompetanse som trengs for å yte eit forsvarleg tilbod.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesmannen har i oppgåve å fylgje med på utviklinga i tenestetilbodet og medverke til auka kvalitet og kompetanse. Ein er spesielt oppteken av god koordinering mellom ulike tenesteaktørar og godt tverrfagleg arbeid.

Fylkesmannen skal gjere seg kjent med, og fylgje tenesteutviklinga på felte *psykisk helsearbeid og rusarbeid til barn, unge og vaksne* i den enkelte kommune, mellom anna gjennom å kvalitetssikre og sende inn rapporteringa frå kommunane.

I samarbeid med nasjonale og regionale kompetansesentra skal Fylkesmannen medverke til kvalitets- og kompetanseutvikling i lokalt psykisk helsearbeid og rusarbeid, gjennom råd, vegleiing og formidling av lovverk, nasjonale mål og faglege retningslinjer. Dette arbeidet bør også involvere brukar- og pårørandeorganisasjonane og spesialisthelsetenesta.

Fylkesmannen har gjennom si verksemd til hensikt å sjå rus-/og psykisk helsearbeid som eit fagfelt, noko som kjem til uttrykk i temasamlingane «Som ringar i vatn», der samhandling mellom kommunar og spesialisthelsetenesta står sentralt.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Slik Fylkesmannen tyder rapporteringstala på ressursbruken innan fagområdet psykisk helsearbeid (IS-24) har Hareid kommune inntil starten på 2015 prioritert å oppretthalde nivået på tenestene (rapporttal 2012 -2013). Tenesta er organisert under helse- og koordinerande eining. Dei tilsette knytt til eininga har lang praksistid frå kommunen og har ein formeining av å tilby fleksible teneseter der det er fokus på arbeide tverrfagleg.

Kommunen har tilbod om helsestasjon for ungdom. Det er også gjennomført fast arbeidstid inn mot ungdomsskulen der psykiatritenesta arbeider tett saman med helsesøster. Det er store utfordringar knytt til «nysjuka» som mellom anna slit med skulevegving, depresjonar og som føler seg utilpass i skulekvardagen.

I forhold til dei vaksne opplever dei tilsette utfordringar med å kunne gi eit godt nok tilbod gjennom Aktivitetssenteret. Dette gjeld spesielt for dei yngre brukarane. Dette er ofte knytt til haldningar om psykisk sjukdom. Mange unge synes det heller ikkje er så lette å ta kontakt med hjelpeapparatet når det gjeld psykiske helseplager. Dette er ofte ei årsak til at ein kjem for seint inn med hjelp og problema blir av meir langvarig art.

Kommunen gir uttrykk for store utfordringar overfor vaksne med samansette utfordringar både knytt til rus og psykiske lidningar. Dette omfattar også trong for høveleg bustad det tenestane er tett på heile døgnet.

Dei tilsette uttrykkjer også aukane krav frå spesialisthelsetenesta med å gi ei meir aktiv behandling enn tidlegare.

Dialogpunkt

- Kva utfordringar ser kommunen når det gjeld behov innan psykisk helsearbeid i dag og framover?

7.6 Rusfeltet

Kommunane har ansvar for forsvarlege tenester til personar med rusproblem i tråd med lovverk og retningsliner for dei kommunale helse- og omsorgstenestene. Dei som misbruker alkohol og andre rusmiddel, skal få råd og hjelp av det kommunale tenesteapparatet. På same måte skal familiemedlemmar og andre pårørande få hjelp og rettleiing. Helse- og omsorgstenestene kan mellom anna hjelpe til med behandling, bustad og etablere eit program for støtte på arbeidsplassen. Om hjelpetiltak i kommunen ikkje er strekker til, skal kommunen vise til tverrfagleg spesialisert rusbehandling i spesialisthelsetenesta.

Parallelt med å arbeide for gode tenester for dei som har utvikla eit misbruk, må kommunen ha eit førebyggjande perspektiv på rusfeltet. Det gjeld både med tanke på at problem ikkje skal få etablere seg og at begynnande problem ikkje skal få utvikle seg. Å redusere både tilgang og etterspurnad er viktige element i ein førebyggjande strategi, i tillegg til god kompetanse. Tverrfaglege tenester og kompetanse er naudsynt for å utvikle tenester av god kvalitet i kommunane.

I perioden 2008 -2012 var det ein opptappingsplan for rusfeltet. Eit av dei viktigaste verkemidla i denne opptappingsplanen var tilskot til kommunalt rusarbeid. Ordninga skulle stimulere kommunane til å sette kommunalt rusarbeid på dagsorden. Den vart avslutta i 2012, men vert no relansert i 2014. Stortingsmelding 30 (2011-2012): «Se meg! En helhetlig rusmiddelpolitikk» er ei vidareføring av opptappingsplanen på rusfeltet og skisserer den nasjonale strategien på rusfeltet.

Kommunen må ha tilstrekkeleg kompetanse når det gjeld rusomsorg.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesmannen skal koordinere og samordne verkemiddel på dei ulike fagområda på ein slik måte at dei støtter opp under det tverrfaglege- og tverrsektorielle arbeidet på områder innan både psykisk helse arbeid og rusarbeid. (Sjå derfor og punkt 7.7 *Psykisk helsearbeid* og punkt 7.4 *Sosialtenesta*).

Det er tydelege føringar i Fylkesmannen sitt oppdrag på fagfelte rus/psykisk helse om at barn og unge, og pårørende skal prioriterast. Fylkesmannen skal sjå sine sektoroppdrag overfor barn og unge med samansette problem i samanheng.

Det skal rettast eit særskild søkelys på kapasitet, tilgjenge, heilskaplege og samstundes tenester der kvalitet, kompetanse og kunnskapsbasert praksis skal prege arbeidet.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

I perioden 2008-2011 var Hareid med i eit interkommunalt samarbeid med Ulstein, Herøy og Sande. Dei fekk tilskotsmidlar frå fleire ordningar i helsedirektoratet for å drive utvida førebyggjande arbeid for barn og unge i form av utekontakt, aktivitet for ungdom som ikkje var i vidaregåande skole, foreldrerettleiing for barn med problem, for nemne nokre av tiltaka. I 2011 stranda samarbeidet. Frå 2012 har kommunen hatt tilskot til kommunalt rusarbeid til sitt NAV-kontor. Tilskotet har dekt 1,5 stilling og stillinga vert nytta til tett individuell oppfølging av kjente rusmisbrukarar som NAV-kontoret er i kontakt med. Dei jobbar tett med bustadsosial teneste og psykiatritenesta. I 2015 er kommunen innvilga 915 000,- i kommunalt rusarbeid.

I søknad om kommunalt rusarbeid skriv NAV-leiar dei pr i dag følgjer opp 15-20 personar men at dei ikkje veit kor mange som er potensielle til å trenge denne tenesta. Dei uroar seg for at det er mørketal, særskilt blant dei unge. Brukarplan er eit kartleggingsverktøy som gir ein oversikt over tenestebehovet hos dei som her eit rusproblem og som mottar tenester frå kommunen. Ein slik oversikt gjer kommunen betre i stand til å utvikle tenestene på ein treffsikker måte, fordi den kartlegg behovet hos brukarane. Vi kan ikkje at Hareid har gjennomført ei slik kartlegging, men Fylkesmannen vil anbefale at kommunen tek det i bruk. Det er gratis, og Kompetansesenter for rus Midt-Norge gir opplæring og praktisk hjelp til gjennomføring.

På kommunen sin nettsider finn vi ikkje ein ruspolitisk plan. Klikkar ein på lenka kjem ein til eit delkapittel om løyve for sal/skjenking av alkohol. På kommunen sine heimesider finn vi under tema folkehelse at det inkluderer tema rusførebygging. Vi finn ikkje plan for folkehelse og heller ikkje plan for helse og omsorg, som kan gi ein oversikt over det systematiske tverrfaglege rusarbeidet, både når det gjeld behandling og førebygging.

Hareid har gjennom sitt rusarbeid sett fokus på pårørende si rolle. Det har i 2014 og 2015 vore gjennomført egne kurs for denne gruppa i samarbeid med Kompetansesenter for rus – Midt-Norge. Kurset skal bida til å gjere pårørende til personar som slit med psykiske vanskar eller rusavhengigheit, betre i stand til å ivareta seg sjølv i den belastande kvardagen dei står i. Kommunen har og helsestasjon for ungdom som er open ein ettermiddag i veka. Der kan ungdom ta kontakt, utan timeavtale for å snakke om tema dei slit med, inkl. rus. Begge desse tiltaka er godt førebyggjande arbeid.

Dialogpunkt:

- Korleis kan kommunen styrke det tverrfaglege arbeidet, både når det gjeld førebygging og oppfølging/ behandling?
- Korleis kan Hareid kommune arbeide for å integrerer prosjektstillingar i ordinær drift på sikt?

7.7 Sosialtenesta

Kommunen sine oppgåver på sosialtenesteområdet er knytt til Lov om sosiale tenester i NAV. Hovudoppgåva for det kommunale tenesteområdet i arbeids- og velferdsforvaltninga er å medverke til at fleire kan kome i arbeid, vidareutvikle arbeidet på fattigdomsområdet og sikre god forvaltning av lov om sosiale tenester i NAV.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesmannen har fokus på korleis kommunen forstår og brukar lova og forskriftene, og om barn og unge sin situasjon blir vektlagt i sakshandsaminga. Kommunen har eit sjølvstendig ansvar for rett kompetanse i kontora, men Fylkesmannen medverkar til kompetanseutvikling ved å legge til rette kurs og opplæring for tilsette.

Fylkesmannen ga i 2012/13 opplæring i sosialtenestelova i NAV, med tilhøyrande forskrifter og rundskriv over til saman 5 dagar. I 2014 vart det gitt opplæring til nye tilsette.

Fylkesmannen har fokus på oppfølging av framandspråklege og flyktningar/innvandrar, og deira behov for sosiale tenester og hjelp til arbeid og integrering i samfunnet.

Fylkesmannen følger med i kommunen sitt arbeid mot fattigdom og sosial ulikskap, og forvaltar tilskot til utvikling av gode tenester.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Fylkesmannens bilde av sosiale tenester i NAV-kontoret i Hareid er på grunnlag av den kunnskapen vi har frå før og etter kontakt med NAV-leiar. Vi omtalar i hovudsak dei sosiale tenesene som kommunen har ansvar for og som er lagt inn i NAV-kontoret.

Organisering/leiing/partnarskap/generelt:

NAV Hareid har same leiar som då det blei etablert 2007. Kontoret har til saman 5 rettleiarar (ikkje heile stillingar) Dette blir no auka med 1 stilling (0,5 statleg og 0,5 kommunal).

NAV-kontoret skal ta i vare kommunens oppgåver etter lov om sosiale tenester i NAV. Dei obligatoriske kommunale tenestene (minimumsløysinga) som inngår i NAV-kontoret er: opplysning, råd og rettleiing, (under dette også økonomisk rådgjeving), økonomisk stønad, midlertidig bustad, individuell plan og kvalifiseringsprogrammet. I tillegg til dei generelle oppgåvene; informasjon og generell førebygging, samarbeid med andre deler av forvaltninga, samarbeid med frivillige organisasjonar, bustader til vanskeligstilte og beredskapsplan.

Kontoret har og bustadsosiale- og rustenester etter helse- og omsorgstenestelova. Barneverntenesta blei tatt ut 31.12.13.

NAV-leiar er organisert i rådmannens avdelingsleiargruppe og dei har møter kvar 14. dag. Partnarskapsmøter mellom kommunen og NAV Møre og Romsdal blir gjennomført etter behov ca 1 gang pr år. Partnarskapsavtalen frå 2007 skal reviderast.

NAV-leiar deltek i månadlege leiarmøter i Oppvekstforum. Forumet er for alle einingar som har med barn og unge å gjere; Kultur, helsesøster, oppvekst, velferd, koordinerande eining, NAV, barnevern og PPT. Dei arbeider både på systemnivå og individnivå der det er behov for samordning av tenestene rundt brukar. Dei har også oversikt over kurs/samlingar og samordnar også deltaking og deler kunnskapen etterpå.

Vidare har alle veiledarane faste månadlege møter med veiledarane i psykiatritenesta, der følgjer dei opp og drøftar felles saker.

NAV og psykiatritenesta har møte med politiet 1 gang i månaden, der tema/fokus er utsatt ungdom og rusproblematikk/kriminalitet.

Hareid kommune har i fleire år tatt i mot flykningar og NAV-kontoret har samarbeid med flyktingtenesta 1 gong i månaden.

NAV-kontoret har møter med Oppfølgingstenesta og Ulstein vidaregåande skule (nokre gonger i året).

NAV-leiar seier at Hareid kommune kjem dårleg ut på levekårstatistikken; lav utdanning og lav inntekt, høg arbeidsløyse og relativt mange einslege forsyntarar. Dette gjev NAV-kontoret utfordringar.

Kvalifiseringsprogram (KVP)

NAV Hareid har per i dag 2 deltakarar på KVP, etter ei periode der dei ikkje hadde nokon i program. NAV-leiar seier at dei har hatt gode gjennomførte program, og at dette krev tett oppfølging av miljøterapeut i tillegg til veileidar. NAV Hareid fordeler sine saker mellom alle veileidarane etter brukars fødselsdato.

Økonomisk stønad og økonomi/gjeldsrådgjeving

NAV-leiar opplever at kr 3 millionar er relativt store utgifter til sosialhjelp med tanke på innbyggjartalet i Hareid. Dei hadde en liten nedgang på gjennomsnittleg stønadsutbetaling i 2014 og 2015 og meiner at dei blitt flinkare til utnytte andre mogelegheiter før sosial stønad, slik lova krev.

Hareid kommune er vertskommune for ein interkommunal gjeldsrådgivar som yter tenester til kommunane Hareid, Herøy, Sande, Ulstein og Vanylven. Hareid har jobba i fleire år med temaet og har ein erfaren gjeldsrådgivar lokalisert i Hareid Rådhus. Gjeldsrådgjevaren behandlar saker frå desse kommunane og gir råd og rettleiing til dei NAV-tilsette som ønskjer det. Ved behov reiser ho ut til dei andre kommunane og møter brukar der. Det har vore ein svak auke i talet på saker så langt i år. Tenesteområde Sunnmøre har nyleg laga eit nettverk for økonomiske rådgjevarar i dette tenesteområdet.

Bustader

Bustadsituasjonen er utfordrande i Hareid. Kommunen er på «Robek-lista» og får ikkje godkjent å låne pengar til å bygge kommunale bustader for vanskeligstilte. Avdeling kommunal eigedom løyser dette med å leie leilegheiter frå private og leier desse ut vidare. NAV er med å tildeler og prioriterer bustader saman med koordinerande eining, psykiatri- og flyktingtenesta. Dei opplever at dei har for få bustader sett i forhold til behovet. NAV-kontoret har til tider måtte nytte campinghytter når behov for midlertidig bustad melder seg.

Kommunen har hatt bustadsosialt prosjekt tidlegare og denne stillinga er vidareført inn i kommunal drift.

Barn unge

Barna blir kartlagt når forsørgjar er i kontakt med NAV, det vert tatt omsyn til behov for barnehage, SFO, fritidsaktivitetar mm.

NAV-leiar seier at dei opplever å ha relativt god oversikt over utsatt ungdom jf samarbeids- møta dei er ein del av.

Sjå elles pkt 2.4 Betre oppvekst – felles innsats for barn og unge.

Rus

NAV-leiar meiner de er nokså gjennomsnittleg med tanke på rusproblematikk i kommunen.

Dei har fleire «grupper» som slit med rusproblem og NAV Hareid har valt å prioritere unge.

Dei har rusprosjekt i regi av Fylkesmannen og Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Prosjektmedarbeidaren har tett samarbeid med brukar og den enkelte rettleiar.

Sjå elles pkt 7.6 Rusfeltet

Klagesaker

Fylkesmannen behandla 1 klagesak frå NAV i 2014. NAV sitt vedtak vart stadfesta. Ingen saker i 2015.

Tilsyn

Kommunen hadde tilsyn (landsomfattande systemrevisjon) med dei sosiale tenestene i NAV (økonomisk stønad) Det blei avdekt avvik og dette er lukka.

Dialogpunkt

- Korleis arbeide og utvikle utfordringar med bustader for vanskelegstilte i ein «Robek-kommune»?

7.8 Barnevern

Ei kjerneoppgåve for barnevernstenesta i kommunane er å undersøke saker der det er bekymring for barn. Ut i frå ei konkret vurdering av tilhøva kan barnevernstenesta sette inn tiltak. Hjelpetiltak i heimen er mest vanleg, og det skal i desse sakene ligge føre ein tiltaksplan. I alvorlege situasjonar kan barnet takast under omsorg og plasserast utanfor heimen, anten i fosterheim eller i institusjon. Det er fylkesnemnda som tek avgjerd i slike tilfelle.

Statsbudsjetta har dei siste åra (2011 – 2014) hatt midlar til styrking av det kommunale barnvernet. Satsinga skal setja kommunane betre i stand til å utføre sine lovpålagte oppgåver etter barnevernlovgevinga. Det blir satsa både på fleire stillingar og på kompetanseheving.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesmannen skal følgje opp kommunane med tilsyn i barnevernet, samt fylgje med på kommunen sine planar for styrking/utvikling av tenesta. Den statlege styrkinga av det kommunale barnevernet i dei siste åra (2011-2014) har gitt kommunane i fylket både fleire stillingar og midlar til kompetanseheving. Fylkesmannen har ei rolle både med å fordele styrkingsmidlar og følgje opp resultatet av satsinga. Stillingane er finansiert gjennom øyremerka tilskot. Det er fordelt til saman 44,1 stillingar i vårt fylke frå 2011 til 2014.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Fylkesmannen sitt bilde av barnevernstenesta i Hareid kommune er danna gjennom rapporteringar, klagesaker og anna kontakt. Frå 1. januar 2014 gikk Hareid kommune inn i den interkommunale barneverntenesta for Hareid, Ulstein, Volda og Ørsta med Volda som vertskommune. I 2011/12 fikk kommunen midlar til 1 stilling gjennom den statlege styrkinga, og den interkommunale tenesta har etter dette fått til saman 3 stillingar. Tenesta rapporterer at Hareid har 5,5 fagstillingar til barnevern pr. 31.12.14.

Kommunen har over år hatt store utfordringar med å etterleve krava i barnevernlova om fristar i undersøkingssaker. Også etter etablering av den interkommunale tenesta vart det rapportert om omfattande fristbrot, og Fylkesmannen starta fristtilsyn som omfatta tre av kommunane i september 2014. I dei sakene Fylkesmannen gjekk gjennom, fann vi grundig og til dels omfattande arbeid, og ingen saker hadde blitt liggande utan å bli undersøkte. Vi fann derimot fleire saker som var ukorrekt rapportert i høve tidspunkt for oppstart av undersøkin-

gar og tidsbruk. Rapporteringa 2. halvår 2014 viste ei betring når det gjeld etterleving av undersøkingsfristane, og dei rapporterte fristbrota var ikkje så omfattande som tidlegare. Tilsynet vart avslutta i mars 2015.

Tenesta har opplyst om at innføring og forbetring av felles rutinar er høgt prioritert. Tenesta er invitert til å gjere ei eigenvurdering av arbeidet med meldingar og tilbakemelding til meldar i 2015, som eit ledd i eit landsomfattande tilsyn. Dette arbeidet ser Fylkesmannen som ei nyttig oppfølging av kommunen sitt arbeid på området, samtidig som det kan vere eit bidrag i tenesta si kvalitetsutvikling.

Dialogpunkt

- Kva er Hareid kommune si erfaring med den interkommunale barneverntenesta?

Kap. 8 – Oppsummering

8.1 Generelt

Med *Kommunebilde for Hareid* har Fylkesmannen utarbeidd ein kortfatta situasjonsrapport for kommunen som samfunn og organisasjon. Søkelyset er retta mot Fylkesmannen sine fokusområde slik dette kjem til uttrykk gjennom embetsoppdraget frå dei ulike departement og direktorat. Eit viktig mål med dokumentet er at kommunen og Fylkesmannen kan ha dialog om ulike utfordringar og korleis ein kan kome fram til betre løysingar i lag.

Kommunen har på si side utarbeidd *Kommunal planstrategi for Hareid* for perioden 2012 – 2016. Her blir viktige utfordringar for kommunen, og strategiske val for å møte utfordringane, nærare drøfta. Vidare blir både status for overordna planar etter plan- og bygningslova og planar for ulike kommunale tenesteområde nærare gjennomgått og vurdert. Kommunen har utarbeidd kommuneplan med samfunnsdel (vedtatt 2006) og arealdel (vedtatt 2012). Samla sett utgjer planstrategien og kommuneplanen viktige verktøy for samfunnsstyring og tenesteproduksjon.

8.2 Vidare dialog og samarbeid

I dette dialogdokumentet har vi retta søkelyset mot følgjande hovudtema:

- Regional og kommunal samfunnsutvikling – plansamordning, tverrfagleg innsats for folkehelse og barn/unge, kommuneøkonomi og kommunereform
- Justis og beredskap
- Miljøvern og arealforvaltning
- Landbruk og bygdeutvikling
- Oppvekst og utdanning
- Helse- og sosial

For kvart hovudtema er det lista opp ulike deltema, og til kvart av desse er det under overskrifta *Fylkesmannen sitt bilde av kommunen* gjort nærare greie for kommunens status i forhold til Fylkesmannens fokusområde og eventuelle andre relevante forhold. Under overskrifta *Dialogpunkt* peikar Fylkesmannen på utvalde innsatsområde som kommunen kan nytte i sitt vidare arbeid med kvalitetsforbetring. Fylkesmannen ønskjer nærare dialog med kommunen. På fleire av desse områda kan det vere aktuelt med vidare dialog og samarbeid.

Fagavdelingane hos Fylkesmannen representerer her ein viktig kunnskapsressurs som vil kunne følgje opp med råd og rettleiing.

Regjeringa vil i 2015 legge fram nye nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging for perioden 2015 – 2019. Dette vil gi viktige rammer og føringar for ei ny runde med kommunale planstrategiar. Arbeidet med ny kommunereform har som eitt av fleire hovudmål styrking av samordna lokal og regional utvikling i alle deler av landet. Det skal gjerast utgreiingar på regionalt og lokalt nivå. Arbeidet med kommunale planstrategiar vil her kunne vere eit nyttig verktøy. Kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner har i brev av 30.04.2015 til kommunane, fylkeskommunane og fylkesmennene gjort nærare greie for koplingane mellom nasjonale forventningar, regional og kommunal planstrategi og kommunereforma; sjå <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/kommunal-planstrategi-og-forholdet-til-kommunereformen/id2409521/>

Fylkesmannens samla inntrykk er at Hareid kommune på dei fleste fagområde gjer ein grundig og systematisk innsats knytt til dei samfunnsoppgåvene og utfordringane kommunen står overfor. Dette omfattar arbeid både innanfor og på tvers av kommunale sektorar og fagområde. Krav om oppdatert fagkunnskap og krav til oppbygging av robuste faglege kompetansemiljø vil vere ei utfordring for mange kommunar; slik også for Hareid.

Vedlegg

Nokre aktuelle lenker til:

Statistikk

- Kommunestatistikk Møre og Romsdal
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Kommunestatistikk>
- Fylkesstatistikk Møre og Romsdal 2014
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Fylkesstatistikk>
- Utviklingstrekk i Møre og Romsdal
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Nyheiter/Utviklingstrekk-i-Moere-og-Romsdal>
- Folkehelsestatistikk Møre og Romsdal
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Folkehelsestatistikk>
- SSB/KOSTRA <http://www.ssb.no/kostra/>

Tabellar/figurar/kart

- Møre og Romsdal fylkeskommune/Plan og analyse/Kart og fagdata
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Kart-og-fagdata>

Planar/dokument m.m.

- Regional planstrategi 2012 – 2016 Møre og Romsdal
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Regional-planlegging/Regional-planstrategi>
- Fylkesplan for Møre og Romsdal 2013 – 2016
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Regional-planlegging/Fylkesplan>
- Riss <http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/RISS>
- Temp <http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Konjunkturbarometeret-Temp>

Tilsynskalender sjå

Fylkesmannen i Møre og Romsdal; <http://www.fylkesmannen.no/More-og-Romsdal/>